

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

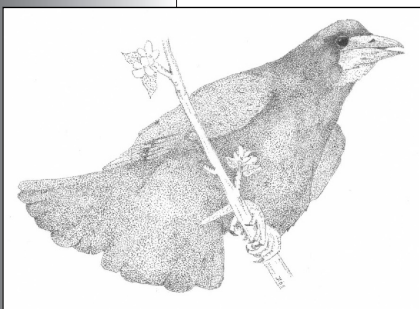

Vogels

in Zutphen en
omgeving

Jaarboek
2013

Colofon

© Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving 2014
p/a Secretaris R. van Rijswijk
Van Suchtelenstraat 12
7203 DE Zutphen
vwgzutphen@gmail.com
www.vwg-zutphen.nl

**Tekst: Hans Grotenhuis, Henk Jan Hof, Goen Jansen,
Jeroen Kuipers, Frans Parmentier, Remke van Rijswijk,
Piet Schermerhorn & Ruben Vermeer**

**Foto's omslag: Jeroen Kuipers
Tekeningen: Jeroen Kuipers**

**Samenstelling: Michiel van der Weide
Ontwerp & lay-out: Jeroen Kuipers**

inhoudsopgave

	titel	blz.
	Voorwoord	01
1	Broedvogels van de Gorsse Heide	03
2	Bigyear 2013	09
3	Meetnet Urbane Soorten Zutphen	15
4	Broedende Knobbelzwanen in Zutphen in 2013	19
5	Verslag 2013 uilenwerkgroep Zutphen 'De Oelenwappers'	23
6	Vogelringstation Klarenbeek - jaarverslag ringactiviteiten 2013	27
7	De Roek in Zutphen en omgeving in 2013	31
8	Weidevogelbescherming 2012 en 2013 Zutphen en Warnsveld	37
9	Excursies 2013	43
10	Bestuursverslag 2013	45

0 Voorwoord

Hans Grotenhuis (wnd. Voorzitter)
j.grotenhuis7@chello.nl.

De leden van onze Vogelwerkgroep zijn in 2013 op vele fronten actief geweest. In de regionale pers en in de andere media is er regelmatig aandacht voor vogels. Over een succesvogel als de Ooievaar, waarmee het weer goed gaat. Ook met de Buizerd gaat het goed. Met de weidevogels gaat het duidelijk niet goed. Of over de Patrijs die sterk achteruit is gegaan en op de Rode Lijst is beland. Of over nieuwkomers als de Grote Zilverreiger die zich steeds meer laat zien.

Roeken (foto Jeroen Kuipers).

Vogels in onze regio die aparte aandacht verdienen zijn er ook. In ons gebied staan de Roeken onder druk voor wat betreft hun broedgebieden. In Brummen bij de rioolwaterzuivering, waar een dijk moet komen precies door de kolonie in het kader van

Ruimte voor de Rivier de IJssel. In de stad Zutphen waar voor de “rust” bij de Rechtbank de Roeken moesten wijken. In Eefde waar een 2e sluis aangelegd moet gaan worden om meer capaciteit te bereiken voor de schepen over het Twentekanaal. Buiten ons gebied in Lochem waar de grootste kolonie in de regio gevestigd is en waar een omlegging van de provinciale weg dreigde, die dwars door de kolonie zou gaan. Daar wordt nu mogelijk een alternatief tracé gekozen dat de kolonie nauwelijks raakt.

Gelukkig moeten er, bij verleende ontheffing, dan zogenaamde “mitigerende” maatregelen worden genomen. “Verzachtende” maatregelen die zo mogelijk de nadelige effecten van de ingrepen moeten compenseren. E.e.a. volgens de Flora en Faunawet waar de soortbescherming leidend is. De soort moet dan, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Dit wanneer er geen alternatieve nestgelegenheid voorhanden is waar de soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden. De Dienst Regelingen van het ministerie van E.Z. beoordeelt de aanvragen voor de ontheffing. Of de verplaatsing slaagt is vaak niet met zekerheid te zeggen. De natuur zelf is niet altijd meegaand. En soms ontstaan er dan spontaan nieuwe vestigingen op andere plaatsen. Voor vogels als Steenuil en Huismus worden succesvol mitigerende maatregelen getroffen. Door het aanbieden van nestkasten in potentieel geschikte biotopen op erven op de Voorsterklei en rond Cortenoever. Voor de Huismus in de bebouwde kom van Brummen.

Andere in de picture staande vogels zijn onze ganzen. Met name de succesvolle inheemse Grauwe Gans, voor een groot deel een jaarvogel, die over-

zomert en hier ook broedt heeft het “gedaan” bij met name landbouwers en de provincie (schade aan gewassen). Zijn succes dankt hij aan de sterke groei van gras, zijn voedsel, door (zware) bemesting en intensief maaien. Landbouwschade wordt grotendeels vergoed door het Faunafonds. Maar ook de overwinterde soorten zoals Kogans en Brandgans waarvoor wij een internationale verantwoordelijkheid hebben worden niet met rust gelaten. De jagers willen hierop blijven jagen en steunen daarom vanuit de (plezier) jacht de boeren. Dat er daarbij veel andere vogels verstoord worden deert hun niet echt. In 2013 hebben wij het Ganzenbeleid gevolgd. Het landelijk ganzenakkoord van de G7, waarover eind 2012 een besluit was genomen en dat op uitvoering wachtte, is helaas in december 2013 door de LTO Nederland (de land- en tuinbouworganisatie) opgeblazen. Er bleek uiteindelijk geen bereidheid om de jacht op winterganzen stil te leggen. Iedere provincie kan nu zelf plannen naar eigen inzicht opstellen. De provincie Gelderland is verantwoordelijk voor het beleid. Aan een nieuw faunabeheerplan wordt door de provincie gewerkt. Wij zullen dat goed volgen omdat onze stelling is dat daar waar geen of nauwelijks schade is er niet op ganzen gejaagd mag worden. Zeker niet op winterganzen. In de winter eten ganzen juist op momenten in percelen die niet daadwerkelijk door boeren worden gebruikt en dus ook niet als schade hoeft te worden gezien.

In dit jaarboek 2013 ziet u de bijdragen van onze leden. Veel leesplezier gewenst.

Grauwe Gans (foto Jeroen Kuipers).

1 Broedvogels van de Gorsselse Heide

Piet Schermerhorn (VWG "De IJsselstreek")
pschermerhorn@concepts.nl

Inleiding

In 2013 werd de Gorsselse Heide door twee leden van VWG "De IJsselstreek" (Gerrie Roetert en ondergetekende) integraal op broedvogels geïnventariseerd. Hierbij zijn de richtlijnen van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) van SOVON aangehouden.

Interessant is dat in het verleden ook al vogelinventarisaties zijn uitgevoerd. Het oudst bekende broedvogel onderzoek dateert uit 1969. Daarna is het gebied ook in 1983, 1984 en 2004 geïnventariseerd en van 1995 tot en met 2003 heeft Jules Philippona het gebied jaarlijks onderzocht op specifieke heidevogels. Dit alles bij elkaar levert ons een schat aan informatie op en biedt de mogelijkheid om verschillende jaren met elkaar te vergelijken en trends vast te stellen. Het geeft duidelijk aan dat sommige soorten flink toenemen, dat er nieuwe soorten op het toneel zijn verschenen, maar ook dat een aantal soorten in de "min" zitten of zelfs het veld hebben geruimd.

In dit artikel wil ik, na een korte terreinbeschrijving en wat algemene beschouwingen een aantal bijzondere soorten aanstippen, de meest opvallende nieuwkomers maar ook de verdwenen soorten bespreken, enkele soorten met een opmerkelijk positieve trend en de top vijf van algemeenste soorten behandelen en wat dieper ingaan op de heidevogels. Ik sluit af met enkele opmerkingen over het beheer van het terrein. Ik ga verder niet in op de methodiek van het inventariseren en laat uitgebreide soortbeschrijvingen achterwege. Het artikel heeft geen wetenschappelijke allure en is zeker niet volledig.

Terreinbeschrijving

Het gebied de "Gorsselse Heide" is ruim 110 hectare groot en wordt gekenmerkt door een centraal gelegen heideveld van zo'n 40 hectare, met daaromheen een brede zoom van oud (naald)bos, begrenst door openbare zandwegen. In het zuidoosten ligt een kleine graslandenclave met twee woonboerderijen.

De heide is het laatste relict van de uitgestrekte heidevelden die hier eeuwen geleden nog aanwezig waren. Rond 1800 lag er in de driehoek Lochem-Zutphen-Gorssel nog 5000 hectare (natte)heide! Het grootste deel van deze heidevelden werd later ontgonnen tot landbouwgrond of productiebos.

Het gebied werd in 1908 formeel aangewezen als militair oefenterrein en is daarom ontzien bij de ontginningen. In 2009 verkreeg de Stichting IJssellandschap het eigendomsrecht. Het beheer is in handen van de Stichting Marke Gorsselse Heide. Tankgrachten, kogelvangsters en "schietebulten" herinneren nog aan het eertijds militair gebruik.

Het heidegebied is van oorsprong nat en vochtig, met in zuidelijke richting overgangen naar droge heide. Delen van de heide zijn begin deze eeuw geplagd en nu begroeid met dopheide. Overige delen zijn vooral vergrast met Pijpenstrootje. In de natste delen komt veel Gagel voor. Jaarlijks zijn vrijwilligers druk bezig om de heide vrij te houden van jonge bos opslag.

Het bos wordt gedomineerd door oude grove den- en grotendeels ontstaan uit natuurlijke opslag op heide. Hier en daar komen ook oude eiken, berken en beuken in menging voor. Delen zijn ook aangeplant, waaronder ook een perceel Japanse Lariks. Het bos heeft een vrij open structuur, waardoor zich op veel plaatsen een gevarieerde struiklaag heeft

ontwikkeld van vooral Berk, Vuilboom en Zomereik. De laatste decennia heeft het bos vooral een natuurlijke ontwikkeling gekend.

In de overgang van bos naar heide liggen een aantal kleine waterpartijen, relicten uit de periode dat het gebied nog militair oefenterrein was en er behoefte was aan zand voor kogelvangers, een (tank) gracht voor de cavalerie en blusvijvers.

Het graslandgebied in het zuidoosten is niet al te intensief in gebruik en daardoor nog redelijk bloemrijk. De woonboerderijen worden omzoomd door fraaie hagen en oude solitaire (fruit)bomen.

Algemene resultaten

Vanaf begin maart tot half juli werd het gebied twaalf keer op broedvogels “uitgekamd”, waarvan twee keer in de avonduren om Houtsnippen en andere nocturne vogels in kaart te brengen. Een gemiddeld ochtendbezoek begon ruim voor zonsopkomst en duurde 4 tot 5 uur. Daarna volgden de nodige uren achter het bureau om alle veldgegevens in de computer in te voeren. Alles bij elkaar een hele klus, maar het resultaat is er dan ook naar: een indrukwekkende lijst van 56 broedvogelsoorten (+ twee waarschijnlijke soorten) en van alle soorten een verspreidingskaartje.

Vergelijken we het aantal broedvogels met vorige inventarisaties dan valt op dat het aantal geleidelijk aan toe is genomen van 40 in 1969 tot 56 soorten nu. In totaal zijn bij alle inventarisaties zo’n 73 verschillende vogelsoorten als broedvogel vastgesteld!

Heel frappant is ook de toename in het aantal territoria van alle soorten tezamen; dit aantal is sinds 1969 bijna verdubbeld! De grootste toename zit vooral in de categorie bosvogels. Het ouder wordende bos biedt blijkbaar aan steeds meer soorten een gunstig habitat.

Bijzondere broedvogels 2013

Een wel zeer bijzondere “krent in de pap” was de aanwezigheid van een broedpaar Pijlstaarten. Het paar werd voor het eerst ontdekt op 28 maart langs een wetering net buiten het inventarisatiegebied. Het vrouwtje was flink aan het “bunkeren”, het mannetje stond constant op wacht. Broedverdacht gedrag dus, maar ik durfde toen nog nauwelijks te hopen dat het om een blijvend paar zou gaan. In Nederland is de Pijlstaart namelijk een zeer zeldzame broedvogel, met jaarlijks niet meer dan 10-20 paar, vooral geconcentreerd in de Zeeuwse delta, op de Waddeneilanden en langs het IJsselmeer. Maar vroeger kwam de soort regelmatig voor in natte heide- en hoogveengebieden. Dus helemaal ver-

dwaald waren ze ook weer niet. Tot onze verbazing bleek bij latere rondes het mannetje vaak op één van de waterpartijen in het gebied te zitten. Altijd waaks. Het vrouwtje hebben we daarna niet meer gezien. Maar het is ook bekend van Pijlstaarten dat ze zeer teruggetrokken leven in het broedseizoen. Het is ook niet duidelijk of er jongen zijn groot gebracht. Het paar kan echter heel goed (net als ganzen vaak doen) met de jongen een heel eind uit het gebied zijn getrokken.

Een andere “krent” betrof de Wespendif. Ook al zo’n heimelijke soort die vaak gemist wordt bij broedvogeltellingen. Wij zouden hem ook zeker gemist hebben als ik medio juni niet nog eens een oud havikhorst had gecontroleerd. Het horst, mooi gelegen in de bosrand op een rustige plek, bleef in het vroege voorjaar onbewoond en dat bleek een uitgelezen kans voor de Wespendif, die pas laat in het broedseizoen uit Afrika arriveert. Zodra hij in mei aankomt, moet er meteen gebroed worden, want eind augustus/begin september trekken ze alweer terug naar warmere oorden. “Onze” Wespendif wist twee jongen groot te brengen, die in de tweede helft van augustus uitvlogen. Het vrouwtje was toen al vertrokken, maar ze werden nog enige tijd gevoerd door hun vader. Ook voor specialisten blijft de Wespendif een lastige soort; vaak moeten ze dagen posten (in de top van een boom bijvoorbeeld) om aan de hand van vliegbewegingen van vogels met wespenraat het nest te lokaliseren. We mogen dus terecht een beetje trots zijn op deze broedvogel in ons terrein, zeker als we ons realiseren dat de totale Nederlandse broedvogelpopulatie niet meer dan 500-650 paren telt.

Figuur 1.1 Wespendif. (foto Ronald Groenink).

Ook zeker vermeldenswaardig is het voorkomen van de Ransuil. Deze soort was vroeger vrij algemeen in Nederland maar is de laatste decennia gestaag achteruitgegaan en voorlopige resultaten van het nieuwe Atlasproject van SOVON (2012-2015) zijn ronduit alarmerend. Op de Gorsselse Hei werden echter nog twee territoria vastgesteld; een relatief hoog aantal tegen de landelijke context bezien. Vorig jaar werden in beide territoria zelfs piepende jongen gehoord.

Figuur 1.2 Ransuil (foto Jeroen Kuipers).

Nieuwkomers

Een opvallende nieuwkomer in het gebied is de Grauwe Gans, een soort die je niet direct met heide en bos associeert. Maar we zullen er toch aan moeten wennen, de soort heeft zich definitief in het terrein gevestigd. In het vroege voorjaar wordt de stilte nu regelmatig “verstoord” door luidruchtig rondvliegende groepjes Grauwe Ganzen; een natuurlijke variant op de crossgeluiden van de Kartingbaan. In de zestiger jaren van de vorige eeuw was de Grauwe Gans nog een uitermate zeldzame broedvogel in Nederland. Met uitzetprojecten werd voorkomen dat de soort zou uitsterven.

Toen de Gorsselse Heide in 1969 werd geïnventari-

seerd op broedvogels konden de toenmalige tellers dan ook absoluut niet vermoeden dat de Grauwe Gans zich als broedvogel in het terrein zou gaan vestigen.

Landelijk is de Grauwe Gans sinds 1995 aan een exponentiële spurt begonnen, die nog steeds door lijkt te gaan. Blijkbaar worden nu ook de meer marginale gebieden als de Gorsselse heide bevolkt. Wanneer de soort het gebied precies heeft gekoloniseerd is mij niet helemaal duidelijk, maar ook in 2012 waren er al indicaties voor broeden. Vermoedelijk zijn de eerste pioniers rond 2010 verschenen. De Grauwe Gans wordt vooral waargenomen in het vroege voorjaar op het Luteaven en de Corduliagracht bij de voormalige schietbaan. Ook af en toe op de heide zelf. Aangezien er veel uitwisseling plaats vindt met het omringende agrarische gebied is de soort nogal lastig te inventariseren. Na half mei lijken de ganzen geheel te verdwijnen. Waarschijnlijk trekken ze dan, al dan niet met jongen, weg naar meer waterrijke gebieden zoals de IJssel uiterwaarden.

Hoewel zekere broedgevallen niet werden geconstateerd, werd wel tot drie keer toe een luid gakkende gans boven in een grove den waargenomen (!) in de buurt van een kraaiennest. Het fenomeen van in bomen broedende Grauwe Ganzen, hoewel uitzonderlijk, is in Nederland vaker waargenomen, met name in nesten van Blauwe Reigers en roofvogels. Op die manier zijn ze de vos te slim af, maar of dat ook geldt voor de boomarter valt te bezien. Een andere opmerkelijke nieuwkomer, de Nachtzwaluw, wordt onder het kopje heidevogels behandeld.

Verdwenen soorten

Het zal niemand verbazen dat de Wulp vroeger een vaste broedvogel was in het gebied. Wulpen broedden toen nog veel in natte heidevelden en hoogvenen. Later zijn ze een voorkeur gaan ontwikkelen voor graslandgebieden. Zowel in 1969 als in 1983 werden er nog drie broedparen geteld op de heide. Dat moet een flink gejedel geweest zijn in het vroege voorjaar! Daarna is het helaas snel bergafwaarts gegaan en bij de inventarisatie van 2004 was deze grote steltloper al niet meer aanwezig. Gelukkig zitten er nog steeds een klein aantal paren in de wijde omgeving, maar ik vrees dat deze paren een verloren strijd leveren tegen het steeds intensiever wordende graslandbeheer.

Een andere soort die helaas het veld heeft geruimd is de Wielewaal. Deze soort is inmiddels in heel Nederland zo zeldzaam geworden dat we ons nau-

Tabel 1.1 Soorten met opvallend positieve trend.

Soort	1969	1983	1984	2004	2013
Grote Bonte Specht	1	2	5	6	12
Zwartkop	0	1	2	ng*	29
Boomklever	0	0	1	5	15

*) ng= niet geteld

welijks meer kunnen voorstellen dat hij vroeger tot de broedvogels van de Gorsselse Hei hoorde. Toch werden er in 1969 nog twee territoria geteld! In de jaren daarna is deze jubelende zomergast nooit meer vastgesteld.

Ook de koekoek behoort tot de categorie verdwenen “broed”vogels. In de laatste decennia van de vorige eeuw bezette deze nestparasiet jaarlijks nog 1-2 territoria, maar sinds de eeuwwisseling laten alleen toevallige doortrekkers zich af en toe nog horen. Koekoeken zijn in veel gebieden in Nederland enorm achteruitgegaan, maar weten zich in onze regio in de IJsseluitwaarden nog goed te handhaven.

Sterk toegenomen soorten

Vergelijking met vorige inventarisaties laat zien dat vooral onder de typische bosvogels veel soorten zijn toegenomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Merel, Kuifmees, Pimpelmees en Boomkruiper, maar de meest in het oog springende soorten zijn wel de Grote Bonte Specht, Boomklever en Zwartkop (zie tabel 1.1). Zo’n 30-40 jaar geleden ontbraken zij nog in het geheel of waren uiterst zeldzaam; nu zijn ze zeker algemeen te noemen en de Zwartkop heeft zich zelfs een plaats in de top 5 verworven. Dit heeft alles te maken met het ouder worden van het bos. Het relatief jonge en eenvormige pionier(naald) bos uit de jaren zestig heeft zich geleidelijk aan ontwikkeld tot een vrij gevarieerd en natuurlijk bos. Hierdoor is onder andere het aandeel dode en

kwijnende bomen toegenomen, die aantrekkelijk zijn voor de Grote Bonte Specht om een nestholte in uit te hakken en insecten uit te peuteren. Oude nestholtes worden op hun beurt graag gebruikt door Boomklevers. De struiketage die zich op veel plaatsen heeft kunnen vormen is weer zeer aantrekkelijk voor de Zwartkop.

Top vijf van meest algemene soorten in 2013 en 1969

Veel vogelaars zijn vooral geïnteresseerd in zeldzame soorten. Persoonlijk vind ik het ook altijd leuk om de algemene soorten te bekijken. In tabel 1.2 heb ik de top vijf van meest algemene soorten uit 2013 op een rijtje gezet en vergeleken met die uit 1969. Hierbij vallen een aantal gelijkenissen in het oog maar ook opvallende verschillen.

Bijzonder is dat de Fitis ruim 40 jaar geleden ook al met 70 territoria de meest talrijke broedvogel was. Hoewel het aantal territoria momenteel iets lager ligt, voert deze soort nog steeds de lijst van meest algemene soorten aan. Verder zien we dat Koolmees, Roodborst en Boompieper zowel toen als nu op de lijst staan, maar dat hun aantallen momenteel wel op een veel hoger niveau liggen. Geelgors en Matkop komen in 2013 niet meer in de “top 5” voor. Zij zijn ingehaald door nieuwe “sterren” als Vink, Merel, Pimpelmees en Zwartkop. Deze soorten hebben duidelijk geprofiteerd van het ouder worden

Tabel 1. 2 De vijf meest algemene soorten in 2013 en 1969

Top 5 in 2013		Top 5 in 1969	
Fitis	59	Fitis	70
Vink	43	Roodborst	21
Merel/Koolmees	32	Koolmees/ Geelgors	19
Pimpelm./Boompieper	30	Matkop	15
Roodborst/Zwartkop	29	Boompieper	13

van het bos. Op zich is het wel verrassend dat de Matkop in 1969 nog in de top 5 voorkwam. Sindsdien is deze leuke mezensoort zowel landelijk als lokaal gestaag achteruitgegaan. Van de 15 territoria uit de jaren zestig zijn er nu nog maar 3 over. Enigszins onduidelijk is waar deze achteruitgang aan te wijten valt. Een mogelijke reden zouden de zachtere vochtige winters kunnen zijn, waardoor zijn wintervoorraden beschimmelen.

Heidevogels

Het behoud en herstel van de (natte) heide staat bij het beheer van het gebied centraal. Veel van de hier voorkomende dier- en plantensoorten zijn in Nederland bedreigd, staan op "Rode Lijsten" en zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van deze laatste relicten. Daarom wordt in deze paragraaf speciaal stil gestaan bij de heidevogels.

Het vogelleven op de hei is in de loop der jaren wel wat veranderd (zie ook tabel 1.3).

Het gejedel van de wulp is verstomd, maar daarvoor in de plaats hebben we sinds kort het geratel van de Nachtzwaluw. De Nachtzwaluw werd pas voor het eerst ontdekt in 2012, toen er zeker 1 paar heeft gebroed. In 2013 werd de soort wel gehoord op twee opeenvolgende avonden, maar daarna bleef het stil, zodat we niet met zekerheid over een broedpaar kunnen spreken. Landelijk zit de Nachtzwaluw de laatste jaren in de lift, zodat we mogen hopen dat de soort in de toekomst tot de vaste broedvogels gaat horen. Op de Sallandse Heuvelrug bevindt zich al een waar bolwerk van de Nachtzwaluw, maar dichterbij, in het Grote Veld, zitten ook al enkele broedparen. Ook de Roodborsttapuit is een relatieve nieuwkomer. Hij verscheen pas in de jaren negentig voor het eerst op het toneel, was daarna enige tijd een onregelmatige broedvogel, maar is sinds 10 jaar een vaste broedvogel met 2-5 territoria. De Roodborsttapuit houdt van afwisselende heide met lage struikjes, die als zang- en uitzichtpost worden gebruikt. De toename van deze soort volgt de landelijke trend.

De Boomleeuwerik komt al voor op de lijst uit 1969 en is sindsdien is zijn jubelend zang bij elke inventarisatie gehoord, al zijn de aantallen heel wisselend. In topjaren worden soms wel 8 territoria geteld; in magere jaren blijft de teller hangen bij 1 of 2 broedparen. Dit heeft ongetwijfeld te maken met omstandigheden in de overwinteringsgebieden. De Gorsselse Heide is één van de weinige gebieden in de Achterhoek waar deze soort tot broeden komt. De Boompieper lijkt het sinds de eeuwwisseling duidelijk beter te doen dan in de decennia daarvoor. Tot 2000 lag het jaargemiddelde op 16 territoria,

daarna op 28! Ook Boompiepers hebben graag heren der een struik of vliegden, vanwaar hun schitterende baltsvluchten worden uitgevoerd. Niet alle Boompiepers zitten op de hei; een deel van de populatie broedt langs de buitenrand of in kleine half-open plekken in het bos.

De Geelgors is ook een oudgediende in het gebied. Hoewel de stand elk jaar wat wisselt lijkt de populatie sinds 1969 redelijk stabiel met 12-16 broedparen. Topjaren zoals 1996 met 21 broedparen lijken uitzonderlijk. Ook hier zien we dat een deel van de populatie zich heeft gevestigd aan de buitenrand van het gebied langs de zandwegen op de overgang van bos en grasland. Zelfs verderop in het agrarische landschap komen verspreid nog enkele broedparen voor van de Geelgors. Dit is een vrij uitzonderlijk fenomeen, want hoewel de Geelgors vroeger juist veel in het boerenland op de zandgronden voorkwam is hij daar nu vrijwel verdwenen. Door schaalvergroting en intensief grondgebruik is dit landschap vaak zodanig verarmd dat er geen plaats meer is voor Geelgorzen (en andere soorten). Gelukkig is het agrarisch gebied rondom de Gorsselse Hei nog steeds redelijk kleinschalig, afwisselend en niet al te intensief in gebruik. Zouden ook hier alleen maar maïsakkers en kunstweides liggen dan was het waarschijnlijk slecht gesteld met dit "bolwerkje" aan Geelgorzen.

Het terreinbeheer

Beheermaatregelen hebben altijd een impact op het ecosysteem. Zij kunnen gunstig uitpakken voor de ene soort maar tegelijkertijd desastreus zijn voor een andere. Ook een "niets doen" beleid heeft gevolgen. Het is altijd een kwestie van afwegen en keuzes maken.

De laatste 10-15 jaar richtte het beleid zich vooral op het behoud en herstel van de heide. Er is kleinschalig geplagd, bosopslag verwijderd en er is een begrazingsbeleid ingevoerd. In het bos is net voor de eigendomsoverdracht nog een dunning uitgevoerd. In het algemeen heeft het bosbeheer een extensief karakter gehad.

In de komende jaren staat natuurontwikkeling en –herstel centraal en zal het gebied ingrijpend "aangepakt" worden. Het heide areaal zal vergroot worden door bosranden flink terug te dringen en overgangen tussen hei en bos geleidelijker te laten verlopen. De waterpartijen zullen vrijgesteld worden van bomen en struiken en de oevers vervlakt. Sloten en watergaten worden gedempt om wegzijging van grondwater zoveel mogelijk te voorkomen. Het rabatten bos in het noordoosten, een van oorsprong kwelge-

bied, zal ontbost worden en weer in zijn oorspronkelijke staat opgeleverd worden. De verwachting is dat dit gedeelte zich tot een botanisch pareltje zal ontwikkelen (heischraal grasland/ blauwgrasland). Ook in de direct aangrenzende graslanden zal het een en ander veranderen door de bovenlaag af te pluggen en de waterhuishouding aan te passen. Het blijft altijd een beetje koffiedikkijkerei om te voorspellen hoe de vogelbevolking hier op zal reageren. De verwachting is wel dat vooral de heidevogels en soorten van open bosranden zoals Gekraagde Roodstaart, Kneu, Putter en Fitis hier positief op zullen reageren. Ook wintergasten als de Klapekster, Bokje en Rietgors zullen deze maatregelen zeker appreciëren. Het aantal territoria van de bosvogels zal lokaal misschien iets afnemen maar veel effect op het totaal zal dit niet hebben. Dat zich nieuwe soorten zullen vestigen is niet ondenkbaar. Om de impact op de vogelstand te volgen zal direct na de ingrepen weer vervolg onderzoek nodig zijn. Met spanning kijk ik nu al uit naar deze nieuwe ontwikkelingen!

Figuur 1.3 Klapekster (foto Piet Schermerhorn)

Tabel 1.3: Overzicht heidevogels Gorsselse Heide

Soort	69	83	84	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	13	Gem.
Wulp	3	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	nvt
Nachtzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1*	nvt
Boomleeuwerik	4	1	1	8	5	7	2	4	8	7	4	4	2	5	4,4
Roodborsttapuit	0	0	0	2	0	0	2	2	0	0	1	1	2	4	1
Boompieper	13	13	15	15	20	9	19	23	30	34	30	29	16	30	21,1
Geelgors	19	6	12	11	21	17	16	12	11	14	12	13	13	12	13,5

*) Nachtzwaluw: in 2012 1 zeker broedpaar. In 2013 een mogelijk territorium.

2 Bigyear 2013

Ruben Vermeer
rubbuizerd89@hotmail.com

Tegenwoordig gaat het bijna alleen nog maar om lijstjes tijdens het vogelen. Zo heb je een levenslijst, maandlijst, daglijst, tuinlijst en ook nog een jaarlijst (bigyear) met als doel er zoveel mogelijk vogelsoorten op te hebben. Toen ik hier in de zomer van 2012 in Zutphen kwam wonen begon ik dan ook gelijk met alle vogels te noteren die ik vanuit de tuin zag. Hierbij werden gelijk Boomkruiper en Wespendif genoteerd die ik tot nu toe nog maar enkele keren heb gezien vanuit de tuin. Een onverwachts goed begin want ik was vrij sceptisch over hoeveel vogels er rond Zutphen zouden zitten. Naast een enkele keer gevogeld te hebben bij de Rammelwaard en het stukje van de Mars rondom de woonboot van de ouders van mijn vriendin was de rest van Zutphen mij vrij onbekend. Daar moest snel verandering ik komen en werden de fietsbanden extra opgepompt en ik stapte op het fietsje. Ver kwam ik niet want ik ontdekte al snel dat je vanaf de vuilnisbelt bij het Twentekanaal een prachtig uitzicht heb over de uiterwaarden tot aan Deventer. Een van eerste soorten die daar overvloedig was een groepje Regenwulpen. Een soort die al aan het eind van de zomer richting het zuiden trekt. Al snel had ik door dat deze plek een mooie trektelpost zou zijn voor het komende najaar. En dat bleek ook wel want dat najaar vloog en een Steppekiekendief langs, had ik een dag met 20.000 Vinken en nog veel meer. Aan het einde van 2012 had ik al 152 soorten in het werkgebied van Zutphen gezien. Dit hoge aantal is te danken aan het gevarieerde landschap rondom Zutphen. Zo zijn de uiterwaarden bij de Rammelwaard en Cortenoever goed voor ganzen, eenden en steltlopers, kun je op de Gosselse Hei heide- en bosvogels vinden en zijn er genoeg stadsparken voor de algemenere vogels. Het leek me dan ook leuk om is te kijken hoeveel vogelsoorten er te vinden waren tijdens een heel jaar in het werkgebied van Zutphen. Ik heb

drie geleden al eens een bigyear gehouden waarbij ik in een jaar tijd 322 vogelsoorten in heel Nederland zag. Een bigyear in het veel kleine werkgebied van Zutphen zag ik dus wel zitten.

Winter

Bijna traditiegetrouw is de eerste soort van het jaar een Kolgans. Ook dit jaar hoorde ik tussen al het vuurwerk door een groep overvliegende Kolganzen, waarschijnlijk opgeschrikt door al het geknal. Een paar uur later, na lekker uitgeslapen te zijn, werden de eerste 10 soorten vanaf de keukentafel genoteerd. Altijd opmerkelijk hoe fanatiek ik wordt om de eerste Roodborst, Pimpelmees of Merel van het jaar te zien. Op 1 januari werden in totaal 31 soorten genoteerd waarbij een groepje Staartmezen in de tuin de leukste soort was. De volgende dag 2 januari stond de eerste fietsronde op de planning. Eerste stop hierbij was de Gorsselse Hei om vervolgens via Almen en Vorden weer naar huis te gaan. Aangekomen bij de Gorsselse Hei hoorde ik al meteen de eerste Goudhaantjes en Sijzen. Uit een nat stuk dopheide stootte ik een Watersnip op en later zelfs een Bokje, de eerste echte goede soort van het jaar. Zoals we gewent zijn van Bokjes vloog deze enkele centimeters naast mijn schoen pas op, om een paar meter verder weer in te vallen. Verder noteerde ik Geelgors, Kuifmees, Glanskop, Boomklever, Koperwiek, Grote Bonte Specht en Rietgors op de jaarlijst. Een zeer vroeg zingende Grote Lijster bij Almen was de laatste nieuwe jaarsoort voor die dag wat een tussenstand van 57 soorten betekende. Een paar dagen later stond de Bronkhorsterwaard op het programma. Hier zat al enige tijd een familie Kleine Zwanen. De twee eerstejaars jongen waren nog goed te herkennen aan hun grijze verenkleed. Verder zaten er de nodige eenden zoals Nonnetjes,

Bergeenden, Grote Zaagbekken en Wintertalingen. Het was op de terugweg al aan het schemeren maar toch besloot ik nog even snel bij Bronsbergen op de grote plas te kijken. Daar aangekomen zag ik gelijk twee grote zwartachtige eenden van de kant weg-zwemmen. Snel verrekijker gepakt, en jahoor, er zwommen rustig twee Grote Zee-eenden nu op het midden van de plas. Grote zee-eenden zijn aan de kust al niet heel algemeen maar in het binnenland zijn ze erg zeldzaam, een fijne soort om dit jaar te ontdekken dus. Inmiddels was het al bijna helemaal donker en kon ik nog net snel een foto maken met me telefoon door de telescoop, nummer 67 was een feit. De twee Grote Zee-eenden hebben er nog tot half februari gezeten en werden zelfs nog vergezeld door een derde exemplaar.

Er moest echter ook nog gewoon naar school gegaan worden zodat de jaarlijst wat langzamer groeide. Toch zag ik vanuit huis nog enkele leuke nieuwe soorten zoals een Pontische Meeuw, Slechtvalk, Waterpieper en hoorde ik zelf s' nachts een Steenuil roepen. Op 15 januari zag ik via waarneming.nl een melding van een Middelste Bonte Specht bij Warnsveld. Deze specht was me tot nu toe altijd ontvlucht in Zutphen dus ging ik de volgende dag maar op zoek. In het bos was de eerste specht die ik tegenkwam geen middelste maar een Kleine Bonte Specht, weer plus 1 voor de lijst. En na een half uurtje zoeken vond ik ook de Middelste Bonte Specht, nummer 86 inmiddels al weer. Na eerder al de Grote Bonte en de Groene Specht gezien te hebben moest ik nu alleen nog de Zwarte Specht om alle spechten voor het jaar binnen te hebben. De rest van de maand januari en februari leverde nog 11 nieuwe jaarsoorten op waaronder Wilde Zwaan, Ruigpootbuizerd, Klapekster en een prachtig jagen- de Kerkuil in het licht van mijn zaklamp achter de Oosterbegraafplaats.

Begin maart kreeg ik weer te kampen met de kraanvogelgriep. Elk jaar is het weer spannend of ze over Nederland heen komen vliegen. Goede condities hiervoor zijn een aantal dagen met sterke oostelijke wind met daarna een vrij rustige bijna windstille dag. Als dit op het goede moment gebeurd vliegen de Kraanvogels met tienduizenden over (oost)Nederland. En alsof het zo moest zijn, gebeurde dat dit jaar ook. Op 5 maart moest het gaan gebeuren en stond ik al vroeg langs de IJssel bij Bronsbergen waar ik een mooi uitzicht had op het zuiden waar de Kraanvogels vandaan moesten komen. Om 07.42 uur pikte ik de eerste groep van 126 op en de daaropvolgende uren zag ik er in totaal meer dan 1200 verspreid over 18 groepen! Niet alleen de Kraanvo-

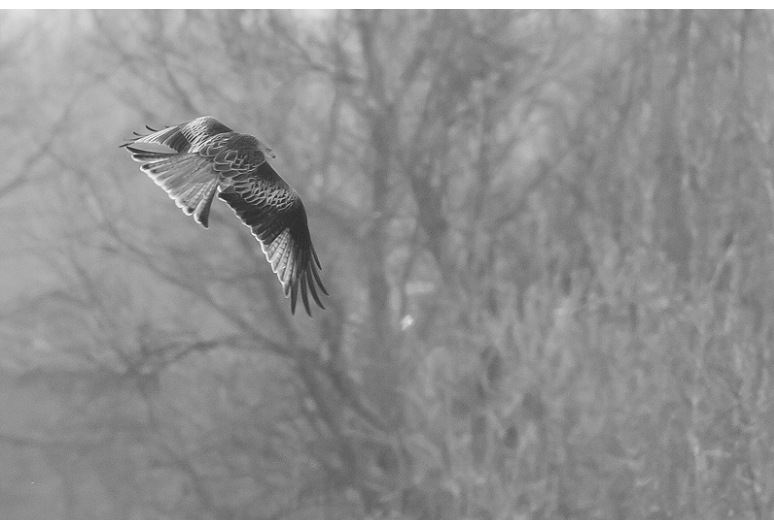
gels vlogen goed, zo zag ik nog een Rode Wouw, groepjes Kleine en Wilde Zwanen, twee Pontische Meeuwen en een jagende Slechtvalk. Op 15 maart werd ik nog halfslapend gebeld door Michel Klemann die een Europese Kanarie had gevonden op een braakliggend stukje naast zijn huis op de Mars. Gelijk uit bed gesprongen en erheen gerend. Daar aangekomen was de kanarie net opgevlogen en kon ik hem niet terugvinden. Maar plotseling zag ik een vogeltje weer in de ruigte landen en was het bingo, nummer 111. Echter was het genieten maar van korte duur want de kanarie vloog al weer op om nu echt niet meer terug te komen.

*Figuur 2.1 Grote zee-eend
Figuur 2.2 Goudvink
(foto's Ruben Vermeer).*

Lente

Het voorjaar kwam dit jaar wat aan de koude kant op gang. Dat was niet zozeer aan de vogels te merken maar wel aan het feit dat ik nog steeds met me winterjas rondliep. Verder was ik ook begonnen aan mijn afstudeerfase en stond er veel veldwerk op de planning op het Kootwijkerzand. Hopelijk werd er dus niet al te veel gezien want ik kon niet weg van mijn veldwerk. De weinige dagen dat ik thuis was hoorde ik wel mijn eerste Tjiftjaf en Tureluur en vond ik een Kortsnavelboomkruiper nabij Gorsel, nummer 118. Halverwege april pas barste het voorjaargeweld pas echt los in mijn beleving en begon de lijst hard te groeien. Rond 15 april had ik alle zwaluwen gezien en waren de Fitissen plotseling overal volop aan het zingen. De beste strategie voor nieuwe soorten was simpelweg lekker op me gat zitten op de dijk achter me huis nabij de Mars

*Figuur 2.3 Gele kwikstaart
Figuur 2.4 Rode wouw
(foto's Ruben Vermeer).*

haven. Zo vloog er op een ochtend een Blauwe Kiekendief, Smelleken, Boompieper, Visdief, 4 Kraanvogels en meerdere Gele Kwikstaarten langs. Inmiddels stond mijn huislijst al op de 100 soorten. De rest van de maand april en mei zag ik bijna alle broedvogels van de regio binnenstromen. Daarnaast zag ik ook nog leuke soorten zoals Lepelaars, Beflijsters, een Zomertortel en een Visarend. Op 15 mei kreeg ik een sms'je van Michel Klemann dat er een Steenloper in de Rammelwaard zat en dat hij eerder die dag een Buidelmees had gehoord bij de Bronckhorsterwaard, allebei twee zeer zeldzame soorten voor de regio. Op het moment dat ik het bericht kreeg was ik net in Almen aangekomen en kon ik dus rechtsofkeer maken en als een gek naar de Rammelwaard fietsen. Flink bezweet kwam ik aan bij de Rammelwaard maar had ik wel meteen de Steenloper in beeld. Na kort gekeken te hebben weer snel op de fiets gesprongen om naar de melding van de Buidelmees te gaan. Deze werkte wat minder mee en heb de vogel in een uur tijd maar een paar keer horen roepen. Op de terugweg zag en hoorde ik bij Wichmond nog twee Wielewalen wat een mooie bonus was voor die dag. In de maanden april en mei zag ik in totaal 31 nieuwe jaarsoorten wat de tussenstand op 162 bracht.

Het begin van juni was uitstekend te noemen met een Dwergmeeuw bij de Marshaven tijdens het kanoën. Bij Cortenoever hoorde ik diverse Spotvogels en het raspande geluid van de Kwartelkoning. Later die avond hoorde ik ook nog de Porseleinhoen van de Tichelbeekse Waarden die daar enige dagen fanatiek heeft geroepen, nummer 165. Dit deed hij totdat het hoogwater werd door de extreme regelval in Duitsland en Zwitserland en de gehele uiterwaarden onderwater deden zetten. Dit is waarschijnlijk voor veel broedvogels in de uiterwaarden funest geworden.

Zomer

Nu het zomer was en ik de meeste broedvogels van het gebied op mijn lijst had kon ik de balans gaan opmaken welke soorten nog mogelijk waren voor het jaar. Ik moest nog enkele steltlopers, Paapje en het was me nog steeds niet gelukt een Kwartel te vinden. Toch kwam er nog een leuke verrassing terwijl ik de Tour de France aan het kijken was. Nadat er eerder al een Slechtvalk en een Boomvalk voorbij gevlogen waren zag ik plotseling een donkere vogel een Visdief achtervolgen bij de Marshaven. Gelijk kijker gepakt en in een splitsecond zei ik "jager". Ik volgde met mijn kijker enige seconden de jager die fanatiek achter een Visdief aanzat totdat de vogels

uit beeld verdwenen achter de wilgen. Onmiddellijk pakte ik mijn camera en rende op mijn blote voeten naar buiten in de hoop nog een foto te maken. Al hijgend belde ik Michel Klemann die maar een paar honderd meter verder woont met het nieuws. Bij de haven aangekomen kon ik helaas geen jager meer vinden en was er ook geen paniek meer onder de meeuwen. Eenmaal weer binnen determineerde ik de vogel als donkere fase Kleine Jager aan onder andere de lichte handpenvlekken op de ondervleugel, nummer 170 op de jaarlijst. Later die dag zag ik de melding van Henk-Jan Hof en Michel Klemann van twee Bosruiters en een Kempphaan bij de Elterplas die ik die avond nog aan mijn lijst kon toevoegen. In juli zag ik verder nog een Kleine Zilverreiger, Zwartkopmeeuw en een baltsende Nachtzwaluw op de Gorsselse Hei wat de tussenstand tot 174 bracht. Het doel van 180 waarop ik stiekem op had gehoopt aan het begin van het jaar begon nu steeds dichterbij te komen.

In augustus begon de najaarstrek weer langzaam op gang te komen. Voordat de meeste Kwartels naar het zuiden trekken kon ik de valreep er nog eentje vinden. Naast veel vogels waren er ook veel vlinders te vinden dit jaar. Vooral de Oranje Luzernevlinder was op veel plekken te vinden. Zo zag ik er nabij Almen op een zonnig moment er zo'n 20 rondvliegen boven een kruidenrijk grasveld. Geen vlinder maar net zo kleurrijk was de Bijeneter die ik over zag vliegen op de telpost. Over de trektelpost zag ik dit jaar nog de volgende nieuwe jaarsoorten: Ortolaan, Zwarte Ruiters en een Baardmannetje. Ook zag ik eindelijk een aantal Paapjes in de Bronkhorsterwaarden welke mij al heel het jaar ontvlucht waren.

Herfst

Na de Paapjes deed ik er meer dan een maand over weer een nieuwe jaarsoort te zien, maar dit was dan wel mijn 180ste. Zo ontdekte ik op 9 oktober in een groep Kolganzen bij de Rammelwaard een Kleine Rietgans wat betekende dat ik mijn doel voor het jaar behaald had. Maar natuurlijk hoopte ik dat ik in de laatste twee maanden dat aantal nog wat kon aanscherpen. En dat lukte twee weken later dan ook toen ik een Bladkoning vond onderweg naar de supermarkt. Ik vond de Bladkoning op roep in de fruitgaard tegenover de rechtbank in Zutphen. Jammer genoeg had ik behalve wat boodschappentassen niks bij om de vogel vast te leggen. Een leuk feitje is dat ik een jaar geleden op precies dezelfde dag ook een Bladkoning ontdekt had in mijn achtertuin. Inmiddels leek het erop dat er in Nederland

weer een invasie Grote Kruisbekken zat aan te komen. Zo werden diverse groepjes op de Waddeneilanden ontdekt. Langzamerhand kwamen er ook meldingen uit de rest van Nederland, reden voor mij om eens op zoek te gaan op de Gorsselse Hei. Op de Gorsselse Hei koos ik voor een strategische plek op het midden van het heideveld. Vanaf hier had ik mooi overzicht over alle bosranden. Een paar uur gingen voorbij zonder enige kruisbekken tot ik uit de verte een kruisbekachtig geluid hoor en zag even later twee kruisbekken voorbij vliegen die in de top van een grove den lande. Voor ik het wist vlogen ze al weer verder en kon ik nog net wat plaatjes maken. De roep van beiden vogels wat iets afwijkend en als ik zo snel op me scherpje van mijn camera zag het vrouwtje er vrij fors uit. Aangezien ik geen eerdere ervaring had met Grote Kruisbekken was ik er nog niet van overtuigd dat dit er zeker twee waren. Echter veranderde dat snel toen ik de foto's bij mijn waarneming op internet plaatste en ik al door

*Figuur 2.5 Oranje luzernevlinder
Figuur 2.6 Ooievaar
(foto's Ruben Vermeer).*

verschillende mensen werd gefeliciteerd met deze vondst van inderdaad twee Grote Kruisbekken, nummer 183. Er ging weer een maand overeen voordat ik een nieuwe jaarsoort zag. Een Grote Barmsijs lande nabij de Gorsse Hei vlakbij in een berkje zodat ik de twee duidelijke witte vleugelstrepen zag die onder andere het verschil maakt tussen een Kleine Barmsijs. Nog geen 10 minuten later kreeg ik de melding dat er twee Zeearenden bij de Rammelwaard zaten en zat ik weer op de fiets op weg naar mijn laatste nieuwe jaarsoort van het jaar: 185. Beiden Zeearenden lieten zich mooi zien en het ongeringde exemplaar zou nog tot twee keer toe over mijn tuin vliegen wat de 115de tuinsoort betekende.

*Figuur 2.7 Zeearend
Figuur 2.8 Patrijs
(foto's Ruben Vermeer).*

Tot slot

Even nog wat cijfertjes op een rij uit 2013. In totaal zag ik 185 soorten in 2013 in het werkgebied van Zutphen. Volgens waarneming.nl zijn er 205 soorten ingevoerd in 2013 door alle waarnemers waar ik er dus 20 van heb gemist. De grootste missers van dit jaar zijn Zwarte Ooievaar, Grauwe Klauwier en Bontbekplevier, deze soorten zijn op meerdere dagen waargenomen. Verder was het een zeer milieubewust jaar en heb ik alles te voet of met de fiets afgelegd. Het aantal gefietste kilometers bedroeg volgens mijn kilometerteller 4300. Dit komt neer dat ik voor elke jaarsoort gemiddeld 23 kilometer heb moeten fietsen.

Tot slot wil ik iedereen bedanken voor het doorgeven van leuke waarnemingen via waarneming.nl of het Zutphens vogelnet. In het bijzonder wil ik Michel Klemann bedanken voor het vaak telefonisch doorgeven van zeldzame soorten. En daarnaast zou ik iedereen willen uitdagen om het record van 185 soorten binnen de regio Zutphen in een jaar te verbreken!

Figuur 2.9 Torenvalk (foto Ruben Vermeer).

3 Meetnet Urbane Soorten Zutphen

Remke van Rijswijk
gerritvalkeman@daxis.nl

Het jaar 2013 was het zevende jaar van het landelijke Meetnet Urbane Soorten (MUS), en het tweede jaar waarin heel Zutphen is geteld. Heel Zutphen? Ja, na wat naspeuringen zijn alle telgegevens van de postcodegebieden 7201 t/m 7207 achterhaald. In 2012 was MUS onderdeel van de vogelcursus, in 2013 zijn een aantal van de cursisten er mee doorgegaan en hebben andere vwg-leden en een enkel niet-lid het stokje overgenomen. Landelijk 360.000 vogels

Wat is MUS?

Meetnet Urbane Soorten, oftewel stadsvogels, dus niet alleen mussen. Drie telrondes. 1-30 april, 15 mei- 15juni (beide in de vroege ochtend) en een avondtelling tussen 15 juni en 15 juli. In elk postcodegebied zijn 12 punten aangewezen door SOVON, waarvan je er minimaal 8 moet tellen. Vijf minuten alle 'gebiedsgebonden' vogels noteren, gehoord/gezien, man/vrouw, adult/juveniel maakt niet uit. Je hoeft maar een beperkt aantal soorten te kennen om mee te kunnen doen.

Waarom MUS?

Broedvogels in de stad waren lange tijd onderbelicht, hoewel inmiddels 16% van Nederland uit verstedelijkt gebied bestaat. Stadsvogelen is niet populair, maar stadsvogels zijn dat wel. Daar wordt bij MUS gebruik van gemaakt.

MUS is een laagdrempelige telling die weinig tijd kost. Beginners kunnen zo betrokken worden bij telwerk. Het kost even moeite om met een verrekijker door de stad of door je eigen wijk te lopen. Soms krijg je nieuwsgierige of argwanende blikken

toegeworpen. De meeste mensen vinden het wel interessant om te horen waar je mee bezig bent. Alleen moet je soms weer opnieuw beginnen met tellen als iemand net in de vijf minuten komt vragen wat je daar doet op dit vroege tijdstip.

Doelstellingen van de telling zijn:

- Aantalsontwikkeling volgen van alle broedvogelsoorten van stedelijk gebied
- Verspreiding van broedvogels in stedelijk gebied en veranderingen daarin vastleggen
- Dichtheden bepalen van broedvogels in stedelijk gebied
- MUSsen is dus niet alleen leuk, het is ook zinvol, terwijl het niet zoveel tijd kost.

Resultaten

De tellingen zijn natuurlijk pas echt zinvol na een aantal jaren, als je voorzichtig trends kan gaan vaststellen. Zo ver zijn we voor Zutphen nog niet. Landelijk zijn de gegevens van 2013 bij het schrijven van dit stuk nog niet allemaal bekend. In totaal zijn er zo'n 360.000 vogels doorgegeven. Daarvan komen er 5744 uit Zutphen.

In 2012 werden er landelijk 161 soorten waargenomen. In 2013 in Zutphen waren dat er 72.

De meeste soorten werden waargenomen tijdens de eerste telperiode: gemiddeld 28 soorten. Leesten aan kop met 34 soorten, en in De Hoven slechts 21 soorten. Er is echter op erg uiteenlopende data geteld, en er zijn geen gegevens over weersomstandigheden. Zo was de eerste telling in De Hoven al op 5 april, met nog een waarneming van een groep Kramsvogels, terwijl de eerste telling in Lees-

ten pas op 28 april gedaan werd, toen de Tjiftjaf al terug was.

Houtduif, Huismus, Merel en Vink zijn tijdens elke telling en in elk postcodegebied waargenomen. Slechts 1 exemplaar is gespot van Aalscholver en Houtsnip (7201), Fazant en Kleine Mantelmeeuw (7202), Tuinfluiter (7203) en Graspieper (7206).

Vergelijken met 2012 is niet helemaal terecht, zo heeft de Gierzwaluw het in 2013 overal slechter gedaan dan in 2012. Maar het zal niemand verbazen dat de Roek en de Grauwe Gans bovengemiddeld in onze stad voorkomen! De Roek staat niet voor niets in ons logo.

Het grote aantal Kokmeeuwen komt voornamelijk door de aantallen op De Mars (7202). Dat is ook de enige plek waar een Wulp is gezien. Visdieven zitten ook vooral daar, en een enkeling in Leesten (7207). Tureluurs zijn waargenomen op De Mars en in 7203 (ijsbaan). Voor Zwarte Roodstaarten moet je ook op De Mars zijn. De meeste Spreeuwen vind je echter tijdens de avondtelling in de Zuidwijken.

Voor de grootste variatie in soorten moet je in Leesten zijn. Daar zijn 46 soorten gezien. Ooievaar, Kneu, Koekoek en Holenduif zijn alleen daar waargenomen.

De grootste aantallen Grauwe Ganzen vind je in 7204 (De Vijver?) en in 7206 (Kinderboerderij en Zuidwijken). Bij de Kinderboerderij ook de enige groep Brandganzen (88). Canadese Ganzen zijn alleen gezien in 7201 (Centrum, Grote Gracht of Berkel?)

Gierzwaluwen zitten zoals verwacht het meest in de binnenstad (7201), maar bijna net zoveel in Leesten. In 7204 is geen enkele Gierzwaluw waargenomen, en in 7203 slechts 4. Slecht weer? Ze zitten er wel!

Maar waar zijn de Huiszwaluwen in Leesten? Ook in 7203 waren ze niet te vinden. Tenminste, niet vanaf de geselecteerde telpunten. En het maakt bijvoorbeeld nogal wat uit of er een telpunt naast de ijsbaan is of niet (gelukkig wel: Kieviet, Scholekster, Tureluur). Binnen een postcodegebied kunnen heel diverse stadse omgevingen vallen: bedrijventerrein, waterpartijen, verschillende bouwperiodes. Dit maakt het moeilijk om conclusies te trekken uit de waarnemingen, zeker met gegevens van één jaar. Dus laten we er voor zorgen dat deze telling een aantal jaren wordt volgehouden.

Belangstelling om mee te doen? Neem contact op met het secretariaat van de Vogelwerkgroep.

Meer weten over MUS?

Kijk op <https://www.sovon.nl/mus> of op <http://www.slideshare.net/SOVON/mus-2013-stand-van-zaken>.

Dankwoord

Met dank aan John Kerssen, Dineke van Krimpen, Joost Meilof, Greetje Panneman, Frank Schreij, Humphrey Scipio, Rob van Swieten, Florence Werkhoven, Adri Mulder en medetellers voor het tellen en het beschikbaar stellen van hun gegevens.

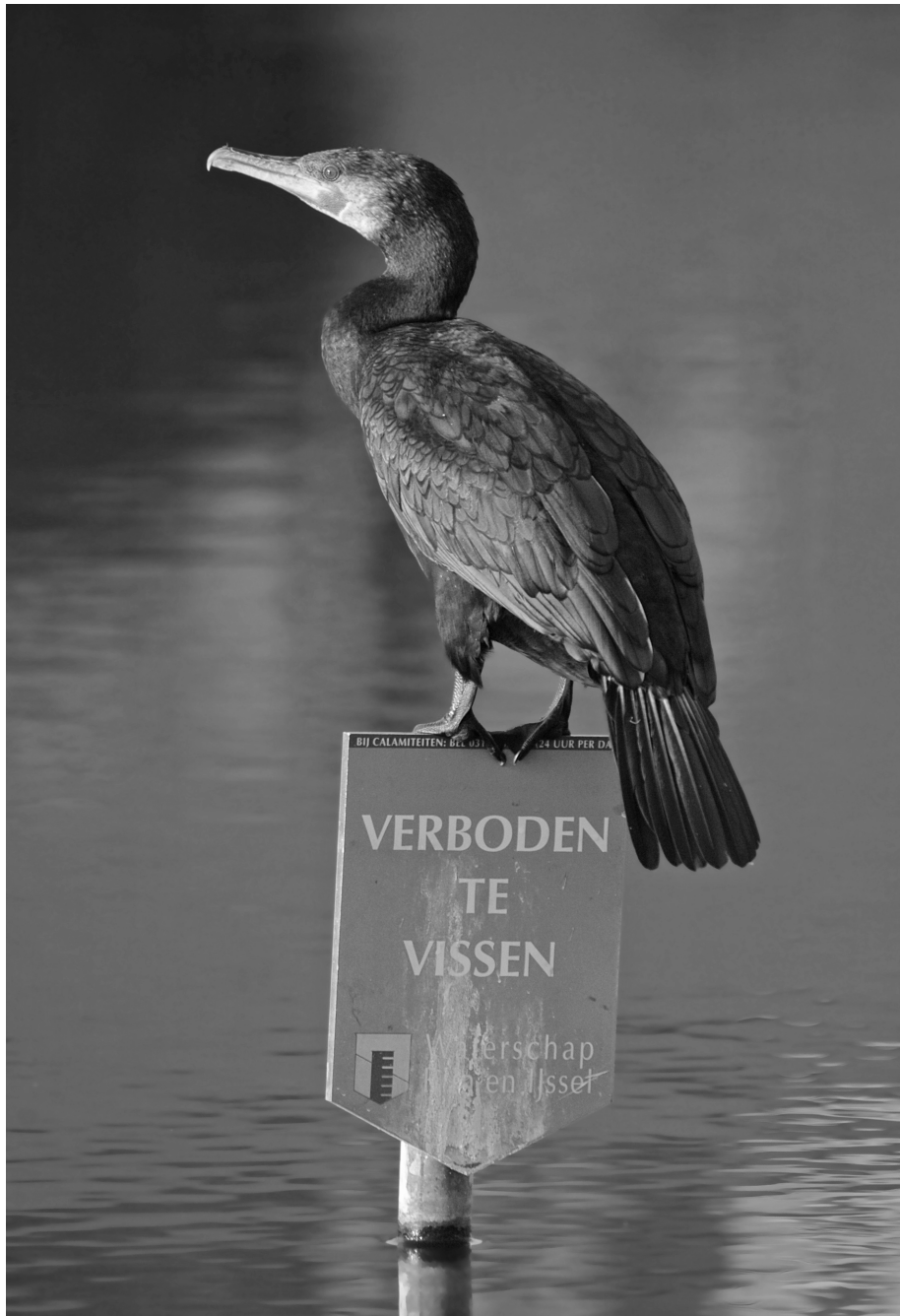

Tabel 3.1. Overzicht van de talrijkste soorten in Zutphen en de vergelijking met de landelijke resultaten.
 *Aantal waargenomen vogels in alle postcodegebieden en drie telrondes samen

Soort	Aantal*	Gemiddeld per postcodegebied	Landelijk op plaats (2012)	Gemiddeld per postcodegebied landelijk (2012)
1. Kauw	702	100	1	84,8
2. Kokmeeuw	545	77,9	12	32
3. Merel	541	77,3	2	58,6
4. Roek	467	66,7	24	43,7
5. Huismus	465	66,4	4	46
6. Houtduif	308	44	3	53
7. Spreeuw	296	42,3	7	28,5
8. Grauwe Gans	260	37,1	19	29,6
9. Zwarte Kraai	207	29,6	8	21,9
10. Koolmees	183	26,1	6	26
12. Tortel	135	19,3	9	22,4
16. Gierzwaluw	91	13	5	44,8
17. Ekster	90	12,9	10	19,5

*Figuur 3.1 Kauw, op nummer 1 met de meest getelde exemplaren.
 (foto Jeroen Kuipers).*

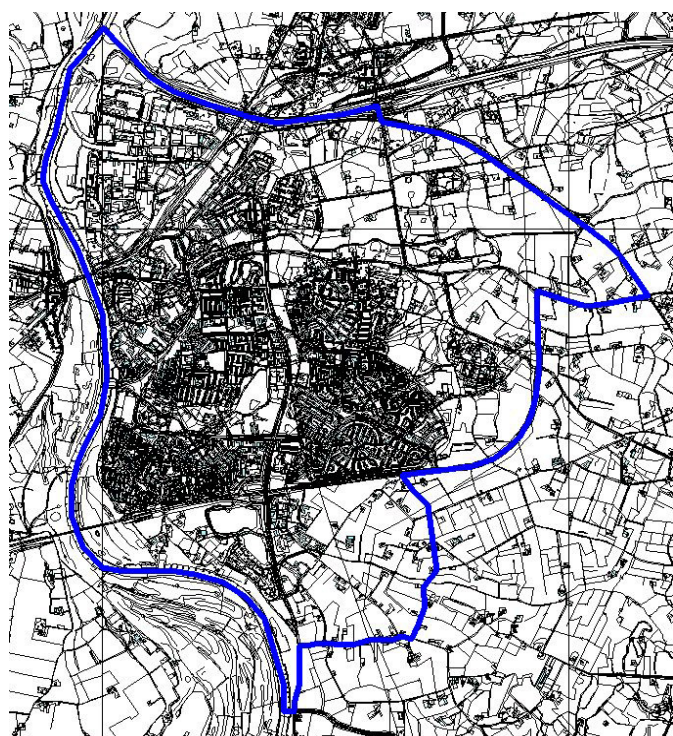
*Figuur 3.2 Aalscholver, slechts 1 exemplaar gezien tijdens de MUS tellingen.
(foto Jeroen Kuipers).*

4 Broedende Knobbelzwanen in Zutphen in 2013

Henk Jan Hof
henkjanhof@gmail.com

In 2013 is voor het derde opeenvolgende jaar de stad Zutphen geïnventariseerd op het voorkomen van Knobbelzwanen. Door mij zijn daarvoor de door de Vogelwerkgroep Zutphen gehanteerde gebieds-codes AV1, VB1, VB2 en ZU 1 t/m 9 onderzocht op het voorkomen van broedende en/of territoriale Knobbelzwanen. Het onderzochte gebied (figuur 4.1) heeft een oppervlakte van 2.571 hectare en ligt voornamelijk in atlasblok 33-37.

Vanaf begin maart zijn de van vorig jaar, broedseizoen 2012, bekende broedplaatsen bezocht om vast te stellen of de locatie ook nu weer bezet is. Vervolgens worden de lege plekken in de stad onderzocht. Zoveel mogelijk zijn de nesten gezocht,

Figuur 4.1 Ligging van het geïnventariseerde gebied.

vervolgens zijn daar waar het kon het aantal eieren geteld en later in het seizoen het aantal uitgekomen en vervolgens omgekomen jongen. De door mij aan het onderzoek bestede tijd is niet bijgehouden.

Resultaten

In 2013 vond ik in het studiegebied 13 paren, waarvan 12 paren met een nest (figuur 4.2). Eén paar bouwde een nest zonder dat tot eileg werd overgegaan. Andere paren bouwden hun nest op een voor mij onbereikbare plaats. Van die nesten is de inhoud onbekend gebleven. Van zeven nesten heb ik het aantal gelegde eieren en het aantal uitgekomen jongen wel kunnen vaststellen (tabel 4.1). Het vroegste paar legde op 27 maart 2013 het eerste ei. Het laatste paar legde het eerste ei op 8 mei 2013. In de zeven nesten zijn 32 eieren gelegd. Hiervan zijn in vier nesten jongen geboren. Er kwamen 20 eieren uit. Dit betreft 62,5% van het aantal gelegde eieren.

In het zuidelijk deel van het studiegebied verdwenen drie legsels waarin in totaal 12 eieren waren gelegd. Dit gebeurde mogelijk door menselijk toedoen. Bij alle drie de nesten vond ik namelijk auto- en loopsporen. De resterende 20 eieren zijn allemaal uitgekomen in de periode van uitkomen tot 11 juni 2013 verongelukt van die uitgekomen jongen er negen. Elf jongen groeiden op.

Van de twaalf door mij gevonden nesten werden er acht gebouwd in meerjarige rietvegetaties. Een nest lag op een schouwpad, één op een betonnen peiler, één in een weiland, een ander nest werd gebouwd aan de voet van een wilg. Als nestmateriaal werden hier takken gebruikt en opschietend riet dat vanaf dat nest door het vrouwtje opgeraapt konden wor

Aantal legfels	Legselgrootte	Totaal ei
2	3	6
2	4	8
1	5	5
1	6	6
1	7	7
totaal	7	32

Tabel 4.1 Aantal legfels met legselgrootte.

Figuur 4.2. Gevonden nesten van Knobbelzwaan in 2013 binnen het onderzoeksgebied.

den. Zes nesten werden in een rietkraag gebouwd. Een drietal nesten van vorig jaar werden in 2013 opgeknapt met riet en ander plantaardig materiaal, een vierde nest van vorig jaar werd ook opgebouwd met kleine wilgentakken.

Wel en wee van enkele nesten

De Brink

Legbegin 19 of 20 april 2013. Nieuw nest. Het nest van vorig jaar lag open en bloot op de oever na maaiactiviteiten van de gemeente of het Waterschap. Op een afstand van een meter lag een nest van een Meerkoet, waaruit succesvol jongen zijn geboren. In de laatste week van mei was het mannetje spoorloos. Wist hij dat de eieren spoedig uit zouden komen en was hij doende zijn territorium dicht te houden?

Op 2 juni zwom het paar met vijf jongen rond, alle eieren zijn uitgekomen. Op 4 juni waren er nog drie jongen over, op 5 juni nog maar twee.

Den Elterplas

Nieuw nest gebouwd van wilgentakken. Inhoud van het nest niet gecontroleerd. Op 19 mei stijgt het water van de IJssel. Op 24 mei 2013 zie ik het vrouwtje het nest ophogen met takken. Het mannetje werkt hier niet aan mee en ligt te slapen op de plas. Op 29 mei 2013 is het legsel verloren, het nest staat onder water.

Havepad

Nieuw nest gebouwd. Legselgrootte 4 ei. Op een afstand van 1,5 meter ligt een nest van een Meerkoet. Evenals het mannetje van De Brink was ook dit mannetje in de laatste week van Mei amper bij het nest te vinden. Ik trof in die periode geregeld een mannetje aan op de waterpartij bij Leesten Oost waarvan ik vermoed dat het hier het mannetje Havepad betrof. Op 2 juni 2013 zwom er een vrouwtje met 4 pullen rond. Man afwezig. Na enkele dagen blijkt dat het gezin vertrokken is naar de waterpartij bij Leesten Oost. Op 12 juli 2013 trof ik het mannetje aan ten zuiden van een sluisje, het vrouwtje met de jongen aan de noordzijde. Het bleek een echte hindernis te zijn. De vogels zagen in de ochtend en begin van de middag geen kans om bij elkaar te komen. Man roep onophoudelijk naar zijn vrouwtje en jongen.

Geregeld sprak ik hier met hondenuitlatende inwoners die hoopten dat het legsel dit jaar wel succesvol zou zijn, in tegenstelling tot in het verleden toen Knobbelzwanen hier stelselmatig verjaagd werden. Diverse bewoners spraken geregeld kinderen er op aan om het nest met rust te laten en niet met stenen naar de broedende zwaan te gooien.

Laakse Oever

Nest werd op een betonnen pijler gebouwd van riet en wilgentakjes. Nest niet bereikbaar. Legselgrootte is onbekend gebleven. Eind mei zwemmen er zes

Figuur 4.3 Knobbelzwaan paar met jongen bij sluisje Leesten Oost (foto Henk Jan Hof).

pullen rond, 5 grauwe en 1 witte, vergezeld van de oudervogels. In de eerste week van augustus hebben de ouders 4 jongen verlaten en hebben maar twee jongen meegenomen. Vorig jaar gebeurde hier hetzelfde. Er lijkt sprake te zijn van paar specifiek gedrag. Bij dit paar werd ook later in het seizoen geen jongensterfte vastgesteld.

Poppink

Summier nieuw nest gebouwd. Hierin zijn geen eieren gelegd. Het nest is een paar dagen in gebruik geweest als slaapplek voor een huiskat.

Rabobank N 348

Nieuw nest gebouwd. Legselgrootte 7 ei. Legbegin 3 april 2013. Op 20 mei 2013 zwemmen er 7 witte pullen rond. Op 31 mei 2013 waren er nog maar twee pullen over. Op 14 september 2013 zag ik deze twee jongen vlieg oefeningen doen bij sportzaal De Kei. Op 21 september 2013 trof ik het paar aan met nog maar één jong. Mogelijk is het andere jong bij de vlieg oefeningen omgekomen. Een kada-ver heb ik evenwel niet gevonden.

Op 17 april 2013 meldt de ecologe bij de gemeente Zutphen dat er mogelijk schade is aan een auto, veroorzaakt door een Knobbelzwaan. Het mannetje zou een deuk in de portier gemaakt hebben en de spiegels van de auto vernield hebben. Ik heb de ecologe door verwezen naar H. Koffijberg die door zijn studie aan Knobbelzwanen in Almere ervaring heeft met dit soort incidenten.

Revelhorst, Kolkemate

Nest op schouwpad. Legselgrootte 3 ei. Legbegin 8 mei. Op 9 mei 2013 trof ik de vogels copulerend aan. Tussen 31 mei 2013 en 5 juni 2013 zijn de eieren verdwenen. Loopspoor naar het nest.

Revelhorst Zuid

Nieuw nest. Op 9 mei liggen er drie eieren in het nest. Op een afstand van één meter ligt het nest van een Meerkoet met daarin 6 eieren. Op 14 mei zie ik dat twee eieren van de zwaan in het water liggen, een derde ei vind ik niet terug. De Meerkoeten hebben het nest verlaten, er liggen geen eieren meer in het nest. Loopspoor van een mens naar het nest.

Revelhors Oost

Nieuw nest. Legbegin 27 maart 2013. Legselgrootte 6 ei. Op 14 mei 2013 check ik de inhoud van het nest. De eieren zijn verdwenen. Er loopt een auto-en loopspoor naar het nest. Er liggen verpulverde eischalen in het nest. Van de zwanen geen spoor. Rotplek. Ook in 2011 en 2012 was dit hier aan de hand.

Rondweg

Nieuw nest gebouwd. Nest van vorig jaar is verdwenen door maaiactiviteiten van het Waterschap. Op 18 april 2013 de inhoud van het nest geïnspecteerd, nul ei. Vrouw is geregeld weg bij het nest, evenals het mannetje. Soms houden zij zich wel op een afstand van 750 meter van het nest op. Lijkt geen serieus gebeuren. Op 14 mei tref ik het vrouwtje op het nest aan. Zij wil echter niet gaan staan en ik heb haar er niet vanaf gepest. Inhoud van het nest blijft daarom onbekend. Op 27 mei 2013 blijkt het nest verlaten. Er liggen geen eieren en dons in het nest, onduidelijk is of er wel eieren in het nest hebben gelegen.

Hoogspanningslijn slachtoffers

31 augustus 2013. Bij het Afleidingskanaal te Eefde werd door een Zutphense vogelaar een volwassen vrouwtje dood gevonden onder de hoogspanningslijn in Eefde.

6 november 2013. Op diezelfde plek werd door mij een eerste jaars dood aangetroffen.

Toekomstplannen

Zoals ik vorig jaar al aankondigde zal ik het onderzoek naar de broedende zwanen in de stad Zutphen de komende jaren verder voortzetten. Mocht je na het lezen van dit item interesse hebben om aan het onderzoek mee te doen dan hoor ik dat graag. Vele handen maken immers licht werk.

Literatuur

Hof H.J. 2011. Knobbelzwanen in en rond Zutphen. Vogels in Zutphen en omgeving. Jaarboek 2011. VWG Zutphen e.o.

Hof H.J. 2012. De Knobbelzwaan als broedvogel in en rond de stad Zutphen in 2012. Vogels in Zutphen en omgeving. Jaarboek 2012. VWG Zutphen e.o.

Ruitenbeek W. & Andersen-Harild P. 1979. De Knobbelzwaan. Kosmos, Amsterdam.

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse Fauna 5.

Figuur 4.4 Drie jongen Knobbelzwanen bij Laakse Laan (foto Henk Jan Hof).

5 Verslag 2013 Uilen- werkgroep Zutphen 'de Oelenwappers'

Goen Jansen
goenjansen@gmail.com

Figuur 5.1 Onder een Steenuilkast een voorraadje op een weide paaltje, de koelkast ontbreekt hier dus! (foto Goen Jansen).

Steenuilen

Als gevolg van de lange en late koude periode in het voorjaar waren er weinig muizen in de eileg periode van de Steenuilen. Er werden minder eieren gelegd en later dan gemiddeld. En dan het goede nieuws: het aantal jongen dat geboren werd en uitgevlogen is, was relatief groot. Oorzaak was enerzijds het grote muizenaanbod in de periode dat de jongen geboren werden, en anderzijds was er in de broedperiode minder voedsel concurrentie.

Uit onderstaande tabel is af te lezen dat in 2012 uit 89 eieren

63 jongen zijn grootgebracht. In 2013 zijn uit 75 eieren 61 jongen grootgebracht.

Door het plaatsen van 35 nieuwe kasten in 2012 op nieuwe locaties is het resultaat per kast aanmerkelijk minder. We gaan er van uit dat de Steenuiltjes komende jaren ervoor zorgen, dat een groter aantal kasten bewoond gaat worden.

Afgelopen jaar is 25% van de broedsels van Steenuilen verloren gegaan door predatie van de Steenmarter. De Uilenwerkgroep heeft meteen actie ondernomen door alle Steenuilkasten marterbestendig te maken. In het geval dat dit niet mogelijk was zijn er nieuwe kasten geplaatst.

Een geweldige klus!

Kerkuilen

Deze vogels hebben, waarschijnlijk ook door de lange winter met sneeuw en ijs, een heel slecht broedseizoen gehad. In ons oorspronkelijke gebied is alleen op de Lochemse golfbaan een broedsel geweest met 3 jongen. Deze kast was overgedragen aan de Lochemse VWG, dus kan dit broedgeval niet door ons meegeteld worden. Gelukkig was er op de Voorsterklei een laat broedsel met 3 jongen. In 2012 waren in 12 nestkasten 3 broedsels, in 2013 in 22 kasten slechts 1 broedsel.

Wij vrezen dat veel Kerkuilen afgelopen winter omgekomen zijn. Van erfbewoners horen we met regelmaat dat de Kerkuilen verdwenen zijn.

Torenvalken

In het werkgebied waren 3 Torenvalk broedsels met in totaal 15 jongen. Ook hier waren twee nieuwe locaties succesvol. In ons 'oude' gebied waren slechts 5 jongen. Afgelopen jaar zijn de kasten voor het eerst met behulp van camera gecontroleerd. Torenvalkkasten hangen vaak hoog, geplaatst tegen of op een paal, zodat we in het verleden meestal niet in de kasten konden of durfden te kijken.

Bosuilen

Hoera, een beschuit met muisjes. De Oelenwappers hebben voor het eerst jonge bosuilen kunnen aanschouwen in hun werkgebied. Geweldige ervaring. Ook hier is gebruik gemaakt van camera op telescoopstok om de nestkast op broedsel te controleren. Eén broedsel met 3 jongen.

Ontwikkelingen

Afgelopen periode zijn nog een aantal Steenuil-kasten geplaatst. Binnenkort, we schrijven januari 2014, zullen een aantal Torenvalkkasten geplaatst worden. Als dat karwei er op zit heeft de UWG een pracht gebied te verzorgen, goed ingevuld met nestkasten verspreid over het hele gebied.

De gemeente Zutphen heeft vanwege de grote recreatiedruk die ontstaan is door de sportvelden 't Meijerink een geldbedrag beschikbaar gesteld om in de aangrenzende gebieden nestkasten te plaatsen.

Dank

Dank aan de dame en heren van de Uilenwerkgroep voor hun inspanningen!

Figuur 5.2 Wim Neijenhuis met een jonge bosuil (foto Goen Jansen).

Tabel 5.1 Overzicht van nestkasten en broedresultaten in de periode 2009-2013.

Steenuilenkasten

1-jan/ jaar	aantal	nieuwe locatie	slaap- plaats	broed- sel	eieren	jongen	jongen geringd	uitge- vlogen	adult geringd
2009	17	12	4	7	22	19	19	19	2
2010	29	3	3	8	29	23	23	23	3
2011	32	21	11	18	71	50	45	45	0
2012	53	35	12	25	89	63	43	61	0
2013	88	11	8	24	75	61	43	43	0
2014	99								

Kerkuilenkasten

1-jan/ jaar	aantal	nieuwe locatie	slaap- plaats	broed- sel	eieren	jongen	jongen geringd	uitge- vlogen	adult geringd
2009	5	1	3	0	0	0	0	0	0
2010	6	4	1	2	9	8	8	8	0
2011	10	2	6	1	4	4	4	4	0
2012	12	10	4	3	15	9	9	9	0
2013	22	7	3	1	4	3	3	3	3
2014	29								

Torenvalkkasten

1-jan/ jaar	aantal	nieuwe locatie	slaap- plaats	broed- sel	eieren	jongen	jongen geringd	uitge- vlogen	adult geringd
2009	5	1	niet bekend	3	10	10	10	10	0
2010	6			2	9	9	5	5	0
2011	6	1		2	10	10	5	10	0
2012	7	2		2	8	4	4	4	0
2013	9	12	1	3	15	15	15	15	0
2014	21								

Bosuilenkasten

1-jan/ jaar	aantal	nieuwe locatie	slaap- plaats	broed- sel	eieren	jongen	jongen geringd	uitge- vlogen	adult geringd
2010		2							
2011	2	1							
2012	3				2	0			
2013	2			1	3	3	3	3	0
2014	2								

Figuur 5.3 Soms komen uilenringers en ooievaarringers elkaar in het veld tegen. Hier wordt een volwassen Steenuil getoond in de buurt van Bronsbergen (15-06-2013)(foto Jeroen Kuipers).

6 Vogelringstation Klarenbeek - Jaarverslag Ringactiviteiten 2013

Steven de Bie
Steven.debie@gemeynt.nl

Dit verslag rapporteert over de vangsten op het ringstation Klarenbeek in 2013. Het is het 2e jaarverslag. Zoals in het eerste verslag is gemeld ben ik in het voorjaar van 2013 geslaagd voor het ringexamen en ben ik sinds dat moment als zelfstandig ringer aan de slag.

Het jaar 2013 was nog een aanloop jaar en daarom heb ik besloten om niet gelijk aan één van de standaard ringprogramma's mee te doen; dat zal in 2014 gaan gebeuren. Het doel voor 2013 was om regelmatig de netten te openen en vogels te vangen en ervaring op te bouwen zodat in 2014 de ringplaats officieel als CES (=Constant Effort Site) van start kan gaan.

Vanglocatie

De opstelling van 140 m. mistnetten - zoals opgezet in 2012 - is ook in 2013 gebruikt:

- 4 netten in en rond de droge houtsingel.
- 2 netten in een wat moerassig stukje terrein nabij de vogelplas
- 2 netten in een wat droger bosje
- 3 netten bij huis, in de boomgaard en moestuin.

Elk van deze vier plekken is anders: droger of juist natter, vlak bij huis of verder weg. Er zijn bosjes, waterpartijen en singels in de buurt waardoor de ringplaats qua begroeiing niet op zichzelf staat. De plas bevat altijd water, zelfs in de droogste zomers, en trekt daardoor vogels aan.

De opstelling is grotendeels uit het zicht van de weg, afgeschermd door beplanting of gewoon te ver weg om te kunnen zien.

Vangmiddelen

Het terrein waar we ringen is geschikt om ook andere vangtechnieken dan alleen maar mistnetten toe te passen. In 2013 is het gebruik van de inloopkooi en een steltlopernet uitgeprobeerd, zij het met wisselend resultaat.

Ook geluid is gebruikt als 'lokmiddel' om de aantallen gevangen vogels te vergroten. Door de aanschaf van een speciaal gebouwde, draagbare geluidsinstallatie kan bij elk te kiezen net het geluid van een bepaalde soort worden afgespeeld. Dat werkt zo goed dat duidelijk is dat dit hulpmiddel alleen mag worden gebruikt als er assistentie is om de gevangen vogels snel uit de netten te kunnen halen. Met name Kool- en Pimpelmees en Zwartkop reageren goed op het afdraaien van geluid.

Resultaten

In tabel 6.1 zijn de resultaten van de ringvangsten in 2013 samengevat; tabel 6.2 geeft de vangsten per vangdag.

Elke vogel is geringd, leeftijd en geslacht bepaald (waar mogelijk), gemeten en gewogen, en gecontroleerd op vet en ruistadium. De gegevens zijn ingevoerd in de landelijke data-base GRIEL.

Het resultaat is mooi: 618 vogels. Dat er meer vogels zijn gevangen dan in 2012 is toe te schrijven aan meer vangdagen en niet aan hogere aantallen per inspanning. Het aantal gevangen vogels per gemiddelde vangdag is zelfs licht gedaald evenals dat per gemiddeld vanguard.

Tabel 6.1 overzicht van de vangresultaten.

	2013	2012
Totaal aantal gevangen vogels (nieuw/terugvangst)	618 (483/133)	544 (441/103)
Aantal vangdagen	16	13
Gemiddeld aantal vogels per vangdag	38,6	41,8
Gemiddeld aantal meters openstaand net	129,1	117,6
Aantal vanguren	79,4	65,2
Gem. aantal vogels per gem. vanguard	7,8	8,4
Totaal aantal soorten	30	32
Aantal soorten nieuw	5	-
Totaal aantal soorten gevangen vanaf 2012	37	32

Nieuwe soorten in 2013 (tov 2012) zijn: Scholekster, Boerenzwaluw, Witte Kwikstaart, Gele Kwikstaart en Bosrietzanger.

De Scholeksters (beide adult) zijn met het steltlopernet gevangen, bij de plas. Dit ging relatief erg gemakkelijk.

De Boerenzwaluwen waren allemaal juveniele vogels. Vermoedelijk missen die nog het vermogen om plotseling te kunnen zwenken wanneer een obstakel, in dit geval een mistnet, ineens opdoemt en dat dan te ontwijken; iets wat de oude vogels perfect kunnen.

Bosrietzanger en Kleine Karekiet zijn in de hand moeilijk te onderscheiden; alleen op basis van 'de lengte van de vleugel en die van de notch' zijn de meeste vogels op soort te brengen. Op basis daarvan kon de gevangen vogel duidelijk als een Bosrietzanger worden herkend.

De vangst van een jonge Gele Kwikstaart leverde discussie op: voorlopig houden we het bij deze soort, maar bij nadere studie zou dit mogelijk op een wat apart gekleurde jonge Witte Kwikstaart kunnen uitkomen. Wordt vervolgd dus.

De aantallen per vangdag verschillen per seizoen: in de wintermaanden worden minder vogels gevangen per vangdag. Pieken in de aantallen treden zoals te verwachten op in de zomer (net uitgevlogen jongen) en in de herfst (trek).

In 2012 hadden we de indruk dat er verschillen bestaan tussen de ringplekken qua soorten die gevangen worden en wanneer. Die indruk is in 2013 weer bevestigd. In het voorjaar vangen de houtsingel en het bosje beter dan het moeras. Ondanks dat in de

houtsingel stevig is gesnoeid en de 'doorvliegbaarheid' is verbeterd, leverde deze vangplek in de zomer weinig vogels op. In het bosje heeft de kap wel een positief effect gehad. Vooral net 6 bij het moeras vangt goed in de (na)zomer en herfst. Vlak bij huis waren in 2013 de vangsten het hele jaar door goed.

Vooruitzicht 2014

Het is het voornemen om in 2014 met de CES programma van start te gaan. Dat zal resulteren in meer vangdagen, vermoedelijk meer vangsten en vooral terugvangsten.

Het steltlopernet vraagt een betere constructie en ook de inloopkooi moet worden verbeterd. Beide staan op de planning.

Op dit moment wordt gewerkt aan het maken van een slaginstallatie.

Dank

Wederom veel dank aan Gerard Boere en Wout Boere, die mij met geduld en een kritische blik hebben begeleid tot aan het examen. Ook dank aan de Stichting BioSearch, die in 2013 subsidie verleende voor de aankoop van materialen en het inrichten van het terrein.

Datum	4-jan	7-apr	24-apr	3-mei	9-jun	19-jun	30-jun	14-jul	19-jul	19-aug	30-aug	5-sep	15-sep	25-okt	18-nov	7-dec	totaal
Meters net open	104	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	90	110	81	
Vanguren (min.)	195	320	330	345	350	255	305	395	235	330	350	290	305	245	185	330	
Soort																	
Scholekster							2										2
Gr. bonte specht														1			1
Boerenzwaluw								3									3
Winterkoning	2			1								1		3			7
Heggenmus		3		2	3	3	4	1	1		1	2	2			1	23
Gekr. roodstaart								1									1
Roodborst		2				1		1		1	4	2	3	6	7	1	28
Merel	2	2	8	5	1	5	4	6	1	3	3		1	4	4	8	57
Zanglijster			1	2	1			1									5
Witte kwikstaart					1	1		1	1								4
Gele kwikstaart										1							1
Bosrietzanger					1				1								2
Kleine karekiet			2		2							1					5
Braamsluiper						2	1										3
Grasmus			1	1		1		3	1								7
Tuinfluit						1		1	1	1	3	1					8
Zwartkop			2	4	3		3	1	4	9	6	13	5				51
Tjiftjaf		1	5	5	4	5	15	11	2	12	4	11	31				106
Fitis			1		1		2	3	3	1							11
Staartmees				2										5			7
Pimpelmees	5		1	1	1			3		4	3	4	10	3	2	3	40
Koolmees	3	8		2	1	1		9	2	6	4		12	7	9	6	70
Boomkruiper		2		1									1			1	5
Spreeuw			3	5											2		10
Huisemus		2	4	9	17	26	8	17	7	1		20	3	7	2	3	126
Ringmus						5											5
Vink		3	2	1		1				2		1			2	1	13
Groenling			2		8					1							11
Appelvink															1		1
Goudvink													2	2			4
Putter				1													1
Totaal	12	23	32	42	44	52	39	62	23	43	28	56	71	38	29	24	618

Tabel 6.2 Overzicht vangsten per datum en totaal voor 2013.

Figuur 6.1 Winterkoning, laat zich rustig bekijken en ringen. Het is wel oppassen met dit kleine fragiele vogeltje. (foto Jeroen Kuipers).

Figuur 6.2 Grote Bonte Specht, een stuk steviger om beet te pakken. Meestal erg luidruchtig tijdens het ringen en meten. (foto Jeroen Kuipers).

7 De Roek in Zutphen en omgeving in 2013

Jeroen Kuipers
jkuipers01@gmail.com

Hoe is het de Roeken vergaan de laatste tijd en wat zijn de opmerkelijkste veranderingen in de afgelopen jaren? Het laatste overzicht van de Roeken binnen ons werkgebied dateert alweer uit 2009 en er is in de tussenliggende jaren het nodige te doen geweest omtrent de Roek. Natuurlijk de verjaging van de Roeken bij de rechtbank van Zutphen maar ook nieuwe ontwikkelingen bij de sluis van Eefde waar de kolonie aan het Kanaalpad moet wijken voor de bouw van een tweede sluis. Het aantal bezette kolonies blijft over de jaren aardig gelijk maar inmiddels zijn er ook locaties die permanent ongeschikt zijn geworden doordat daar alle bomen zijn gekapt (Stationsplein) of waar door nieuwbouw een groot gedeelte van de nestbomen is verdwenen (Thorbeckesingel).

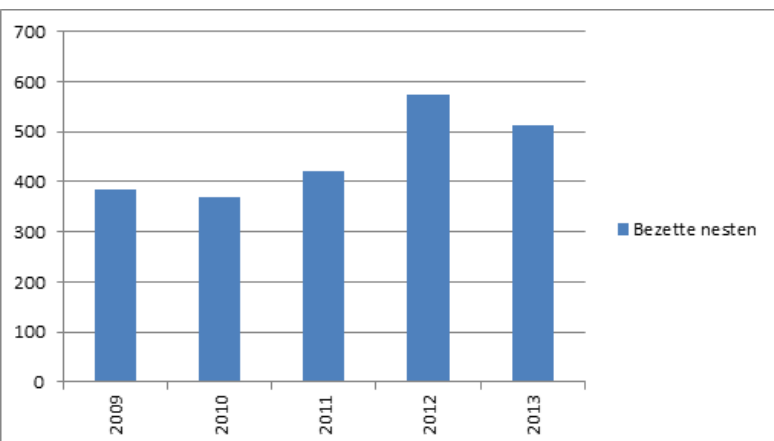
Alle reden dus om de balans op te maken over de laatste paar jaren en een vergelijk over de langere termijn door de stand van 2013 te vergelijken met het jaar 2000.

Het totaal aantal bezette nesten in 2013 bedroeg 833. In dit artikel is onderscheid gemaakt tussen de stad en het buitengebied aangezien er grote verschillen te zien zijn in de ontwikkeling in beide gebieden

Kolonies in Zutphen en Warnsveld

Binnen het stedelijk gebied van Zutphen en Warnsveld werden in 2013 20 locaties/kolonies bezocht, 1 meer dan in 2009. Van deze 20 locaties waren er 12 waar broedende Roeken werden aangetroffen (tabel 7.1). In 2009 waren dit er 11 terwijl er in 2012 in 14 kolonies broedende vogels werden aangetroffen.

Terwijl het aantal kolonies dus redelijk gelijk blijft zien we dat binnen de stad het aantal bezette nesten vanaf 2009 fors is toegenomen met 127 bezette nesten in 2013. In 2012 was dit aantal nog groter maar ook hier zien we, net als in het buitengebied een plotselinge afname tussen 2012 en 2013 (-61 nesten). In figuur 7.1 is deze groei en afname ook nog eens prima te zien.

Figuur 7.1 Aantal bezette nesten in Zutphen en Warnsveld.

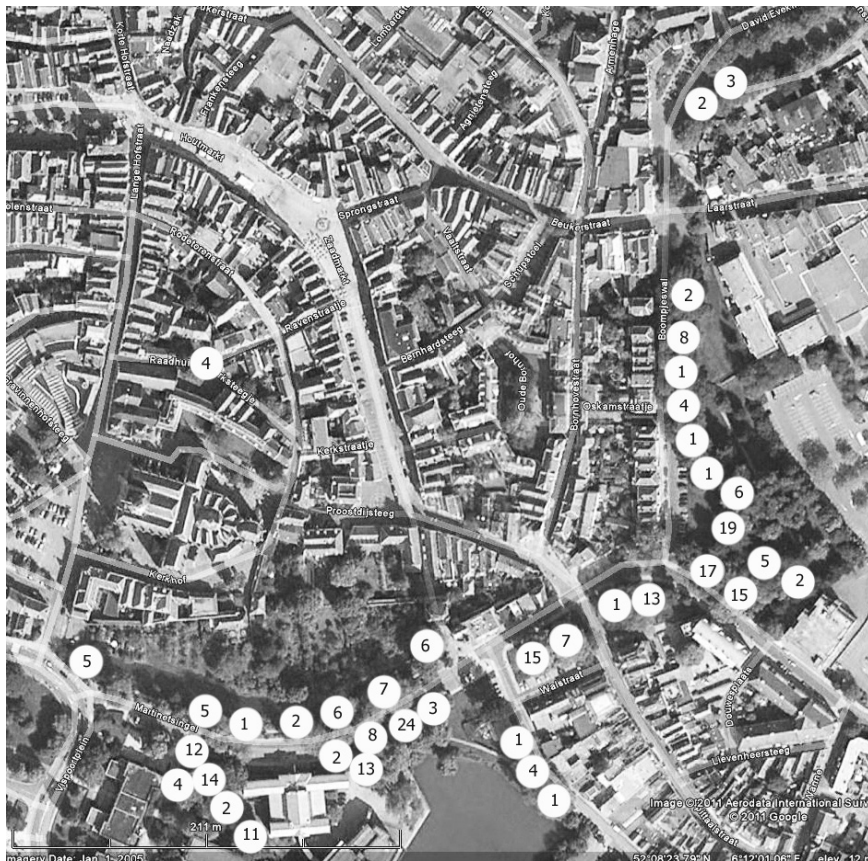
Tabel 7.1 Overzicht kolonies in Zutphen en Warnsveld, periode 2009 t/m 2013. * = nestplaats permanent ongeschikt door geheel of gedeeltelijk kappen van de nestbomen.

Kolonienaam	2009	2010	2011	2012	2013
De Hoven, Zutphen	27	4	0	0	0
Sprabanenweg, Zutphen	0	0	0	0	0
De Hoven, Brug IJssel	0	0	0	0	0
Letlandstraat, Zutphen	0	0	0	0	0*
Eefdese Brug, Zutphen	29	27	36	32	13
Stationplein Zutphen	0	0	0	0	0*
v. Drinenstr.-Elterweg, Polbeek,	27	28	34	44	55
Boompjeswal, Martinetsingel	140	142	144	169	129
Tadamastraat, Zutphen	10	14	9	19	14
Hagepoortplein, Zutphen	27	32	42	44	25
Raadhuissteeg-Kerksteegje	0	4	6	1	2
Parkeerplaats Paardewal	0	2	1	2	4
Rozengracht, Zutphen	0	0	0	0	0
Thorbeckesingel, Zutphen	16	7	5	2	0*
Warnsveldseweg/Den Elterweg	47	50	56	59	61
Aert van Nesstraat	20	25	17	28	22
Martinuskerk/de Pauw Warnsveld	6	0	2	18	18
Emmersteeg	0	0	7	7	0
Schouwlaak	37	31	43	107	133
Zuiderpark	0	2	20	42	37
Aantal bezette nesten	386	368	422	574	513
Aantal bezette kolonies	11	13	14	14	12

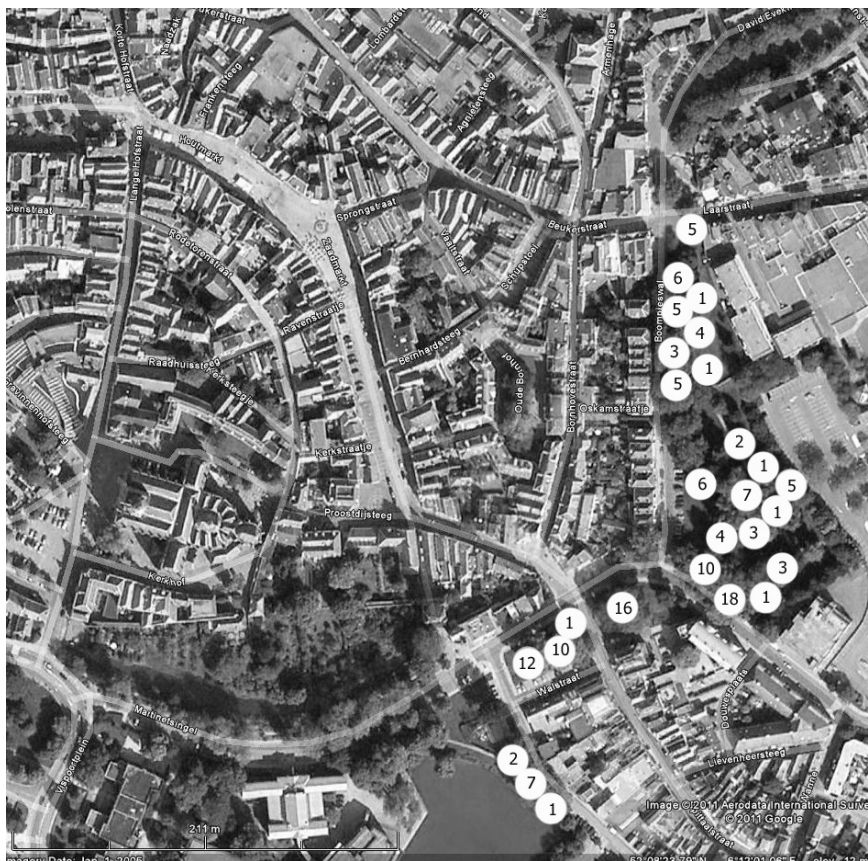
Opvallende kolonies met een grote stijging ten opzichte van 2009 zijn o.a. van Drinenstraat (+28), Warnsveldseweg (+14), Martinuskerk (+ 12), Schouwlaak (+96) en het Zuiderpark (+37). Een andere opvallende kolonie is die aan de Martinetsingel/Boompjeswal welke tot en met 2012 een groei liet zien maar die in 2013 is teruggeslagen naar een totaal dat lager lag dan 2009. In deze kolonie hebben zoals al eerder beschreven grote verschuivingen plaatsgevonden doordat er rond het gerechtsgebouw aan de Martinetsingel vanaf 2007 t/m 2011 actief verjaagd is en in dat deel van de kolonie is het aantal Roeken dan ook fors afgenomen, van 124 nesten in 2007 naar 0 in 2009. Het deel van de kolonie aan de Boompjeswal liet in eerste instantie een groei zien maar in totaal is deze kolonie tussen 2007 en 2013 gedaald van 232 naar 129 bezette nesten.

Vanaf 2012 is de gemeente gestopt met het verjagen bij de rechtbank en is men van mening dat het plan mislukt is (*De stentor*, 02-04-2012; *Verplaatsing roeken mislukt ondanks investering van zestigduizend euro*). Weliswaar zijn de roeken weg bij de rechtbank maar de klachten elders in de stad zijn toegenomen doordat de verdreven vogels hun heil hebben gezocht binnen andere kolonies in de stad. Of de Roeken ook permanent wegblijven bij de rechtbank is nog maar de vraag maar gelet op de toename van het aantal Roeken binnen de stad is het denk ik een kwestie van tijd en de Roeken zoeken ook hun oude stekkie weer op rondom de rechtbank.

Op de figuren 7.2 t/m 7.4 is duidelijk de verschuiving te zien tussen 2007 en 2011 en daarmee ook de toegenomen "overlast" in het noordoostelijke deel van de kolonie, de Boompjeswal.

Figuur 7.2 Situatie 2007, nog voor de verjaging. Boompjeswal 81 nesten.

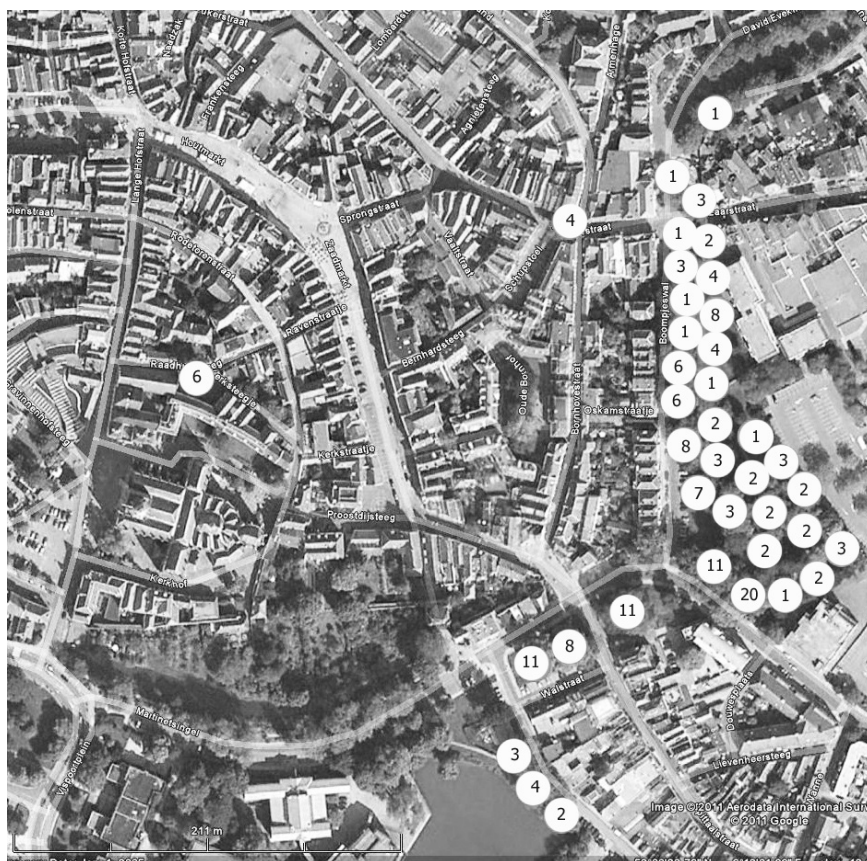

Figuur 7.3 Situatie 2009, Roeken weg bij rechtbank. 91 nesten aan de Boompjeswal.

Vergeleken de beginsituatie in 2007 is het totaal aantal nesten aan de Martinetsingel / Boompjeswal gedaald van 232 naar 140 (-92). Ook het totaal aantal Roeken binnen Zutphen daalt in die periode van 448 naar 386 (-62). Enkele locaties laten echter toch een groei zien, waaronder dus de (deellocatie) Boompjeswal, en het is aannemelijk dat deze vogels afkomstig zijn van het gebied rondom het gerechtsgebouw.

Figuur 7.4 Situatie 2011. Laatste jaar van verjaging. 110 nesten langs de Boompjeswal.

De groei van het aantal nesten aan de Boompjeswal is in dit geval waarschijnlijk veroorzaakt door een algemene toename van de Roek in Zutphen. Het verschil aan de gehele Martinetsingel / Boompjeswal tussen 2009 en 2011 bedraagt slechts +4 nesten. Wel zien we dat aan de Tadamstraat 1 nest minder is en dat in de laatste drie bomen van de Martinetsingel een vermindering is van 9 nesten. Mogelijk dat deze vogels ook naar de Boompjeswal zijn verhuisd en zodoende het verschil tussen 2007 en 2011 op een toename zetten van 29 nesten.

Kolonies buiten Zutphen

In 2013 werden er buiten Zutphen 16 locaties/kolonies bezocht, bij dit aantal zitten ook enkele kolonies die pas of al gedurende langere tijd onbezet zijn. Kijken we dan ook naar het aantal kolonies waar broedende vogels werden aangetroffen dan zien we dat er van de 16 (voormalige) kolonies er nog maar 3 bezet waren (tabel 1). Nieuwe kolonies aan de Dortherdijk en Het Barge bleken maar van tijdelijke aard, de toch altijd al sterk wisselende kolonie aan de Boedelhofweg bleef leeg evenals de kolonies bij Baak en Brummen.

Als we naar het totaal aantal nesten kijken zien we een daling van 79 nesten te opzichte van 2009. Na een opleving in 2010 gaat het daarna al weer bergafwaarts met maar liefst een daling van 96 nesten tussen 2012 en 2013 (figuur 7.5). Oorzaken blijven vaak onduidelijk maar bij Baak en Brummen heeft de kap van bomen zeker bijgedragen aan het in elkaar storten van de kolonies.

Van de 3 nog overgebleven kolonies buiten Zutphen staat inmiddels de kolonie aan het Kanaalpad bij de sluis van Eefde ook onder grote druk. Deze kolonie herbergt 8% van onze totale populatie roe-

ken en is zeker voor het buitengebied van groot belang aangezien het een van de nog maar drie bezette kolonies in het buitengebied is. In mei 2013 heeft Rijkswaterstaat toestemming gekregen om de Roeken vanuit dit bos te verjagen en te verplaatsen naar een bosje 500 meter verderop. In deze ontheffing (*Ontheffing project 'Verplaatsen roeken capaciteitsuitbreiding sluis bij Eefde', FF/75C/2013/0024*) staat het volgende stukje te lezen:

Echter, de roek komt vrij algemeen voor in de omgeving van het plangebied. Het effect van het project op de roek is gering, door het beperkte aantal roeken dat zich in de betreffende kolonie bevindt. het schadelijke effect is tijdelijk van aard, ervan uitgaande dat het verplaatsen naar locatie 2, aan het Kanaalpad nabij de sluis, zal lukken. Indien de kolonie zijn intrek neemt in de bosschaage van locatie 2, kan sprake zijn van een afname van nestgelegenheid. Indien een groot deel van de kolonie verhuist naar dit bosje en enkele partjes uitvliegen naar andere plaatsen, is er voor de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie weinig verlies. De kolonie maakt voor 8% deel uit van de huidige populatie in.....

Dit beeld geeft wel een erg positieve uitleg van de aantallen. Gezien een afname van 73% van de Roeken in het buitengebied, en het feit dat deze kolonie goed is voor 25% van de bezette nesten in dit buitengebied is elke afname van de aantallen ongewenst. Verder is het goed denkbaar dat ook deze Roeken richting de bebouwde kom verhuizen en daar mogelijk voor overlast gaan zorgen.

Begin februari 2014 wilde Rijkswaterstaat al een begin gaan maken met het weghalen van nesten maar door protesten en het feit dat de Roek, door de warme winter, al aan het nestelen waren is dit voorlopig van de baan. Na het broedseizoen van 2014 en in het jaar 2015 zal verdergegaan worden met de verjaging / verplaatsing aangezien de start van de bouw voor 2016 gepland staat.

De ontwikkeling van de stand vanaf het jaar 2000

Als we kijken naar de cijfers over de jaren 2000 t/m 2013 zien we een beeld dat eigenlijk gelijk is aan de ontwikkeling van de afgelopen 5 jaar. In het buitengebied verdwijnt de Roek gestaag terwijl binnen het stedelijk gebied de stand juist enorm toeneemt. Telde het buitengebied in 2000 nog 1168 bezette nesten, in 2013 was dit gedaald naar 320 (-73%) De grootste dalers zijn de kolonies bij De Beele in Voorst (van 509 naar 114) en bij Huize Baak (van 429 naar 0). Slechts 1 kolonie laat in die periode een grote stijging zien en dat is de Rijksstraatweg in Voorst waar het aantal steeg van 38 naar 132. Het aantal bezette kolonies daalde ook en ging in deze periode van 9 naar 3. In figuur 7.5 zijn de index-

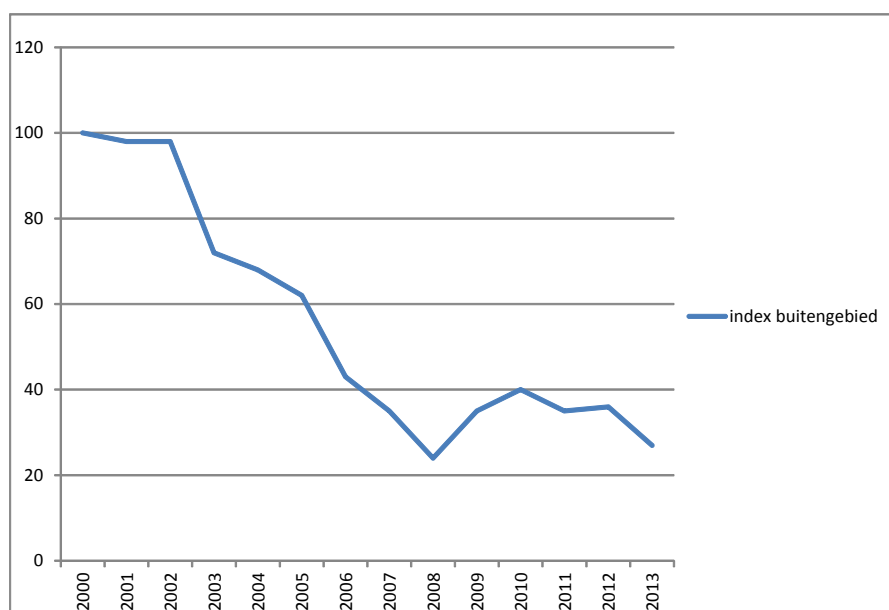
cijfers over deze periode weergegeven. Hierbij is het jaar 2000 op 100% gezet.

De Roek binnen Zutphen en Warnsveld laat, zoals we al eerder zagen over de gehele periode een groei zien waarbij het aantal bezette kolonies groeide van 6 naar 12 en het aantal bezette nesten steeg van 231 naar 513, een groei van 122 %. In figuur 7.6 staan de indexcijfers over deze periode.

Ondanks deze toename van de Roek in de stad heeft dat slechts een kleine invloed op de totale afname van de stand binnen ons werkgebied, zie figuur 7.7.

Over het gehele gebied daalde de stand van de Roek van 1399 naar 833 (-40%) en dit beeld zien we ook terug in de landelijke cijfers. In de gegevens uit het verslag 'Broedvogels in Nederland in 2011' van Sovon (Boele et al. 2013) zien we eveneens een afnemende trend van het jaar 2002 t/m 2011 (figuur 7.8). Voor die tijd was er sprake van een stijging met als topjaar 2002.

Over de nog langere termijn laat de Roek landelijk een kleine stijging zien waarbij de stand in 2011 nog net boven die van 1990 zit (figuur 7.8). Deze trend zien we ook binnen het werkgebied van de vogelwerkgroep terug. Hier steeg het aantal nesten van 718 in 1990 naar 1399 in 2000 (ons topjaar) om vervolgens te dalen naar 836 in 2011 (833 in 2013). Inderdaad dus een kleine toename over deze lange periode maar gezien de ontwikkelingen zowel landelijks als binnen ons werkgebied zal dit niet meer van lange duur zijn.

Figuur 7.5 Indexcijfers Roeken buitengebied . Het jaar 2000 is 100%.

Conclusie:

1: Achteruitgang van de Roek in het buitengebied wordt maar deels gecompenseerd door groei in de stad waardoor de totale populatie vanaf het jaar 2000 blijft dalen.

2: Als men overlast wil voorkomen in Zutphen is een actief beleid gericht op het aantrekken van roeken in het buitengebied nodig.

3: Naast het aantrekken van Roeken in het buitengebied zal de soort daar ook beter beschermd moeten worden en de, bij de ontheffing tot verjaging behorende, Roekenbeschermingsplannen zullen moeten worden nageleefd.

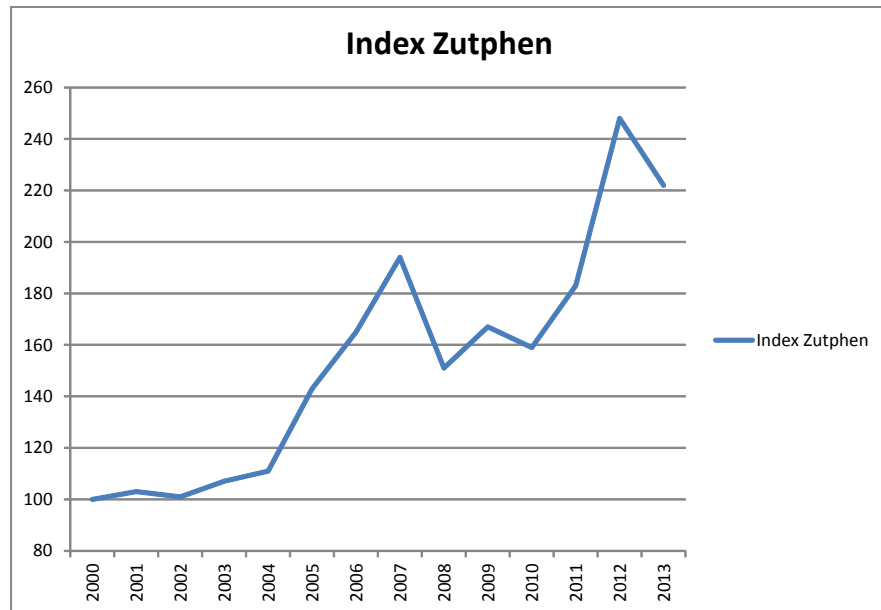
Literatuur:

Boele A., van Bruggen J., van Dijk J., Hustings F., Vergeer J.W., Ballering L. & Plate C.L. 2013. Broedvogels in Nederland in 2011. Sovon-rapport 2013/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

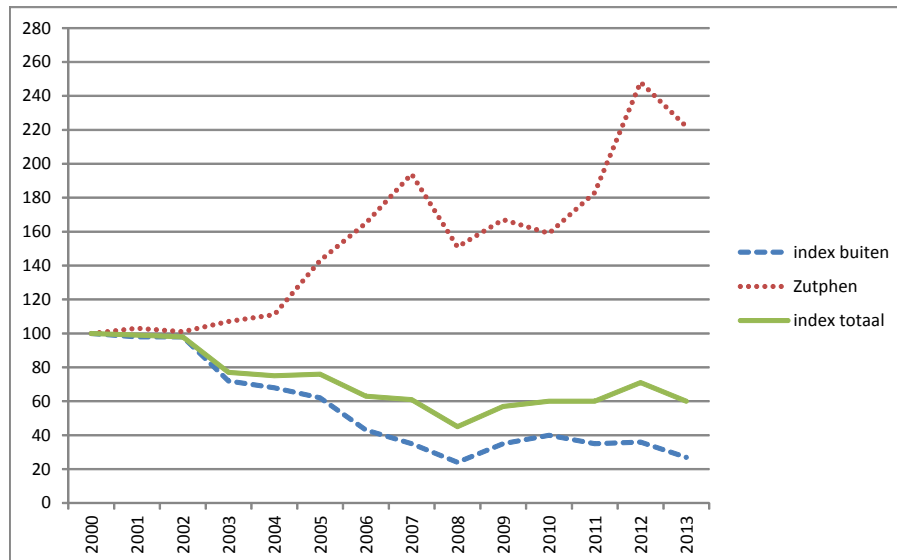
Ontheffing project 'Verplaatsen roeken capaciteitsuitbreiding sluis bij Eefde', FF/75C/2013/0024, Dienst regelingen, Ministerie van Economische zaken, Mei 2013, Den Haag

P.C. Spanenburg, Roekenbeschermingsplan Sluis Eefde, Verruiming Twentekanaalen fase 2 - capaciteitsuitbreiding sluis Eefde, Grontmij Nederland B.V. Amsterdam, 22 juni 2011.

Onderbouwing Roekenverplaatsing, object rechtbank Martinet singel te Zutphen, 5FF0407, 30-08-2007, SLAG bv BNT, opdrachtgever Seko boomverzorging te Raalte

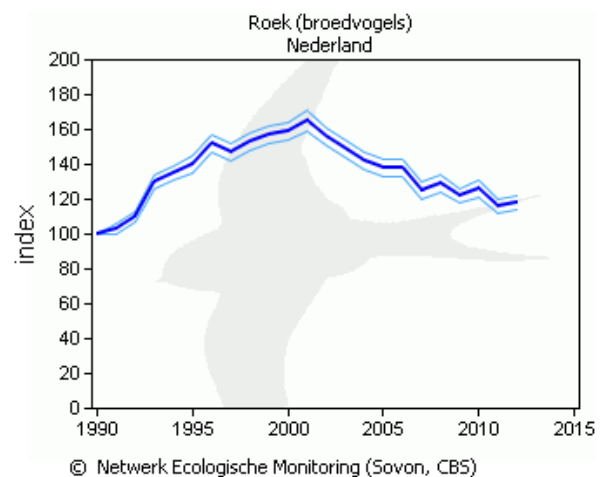

Figuur 7.6 Indexcijfers Roeken in Zutphen. Het jaar 2000 is 100%.

Figuur 7.7 Indexcijfers zutphen, buitengebied en totaal. Het jaar 2000 is 100%.

Figuur 7.8 Landelijke indexcijfers
Bron: www.Sovon.nl

8 Weidevogelbescherming 2012 en 2013 Zutphen en Warnsveld

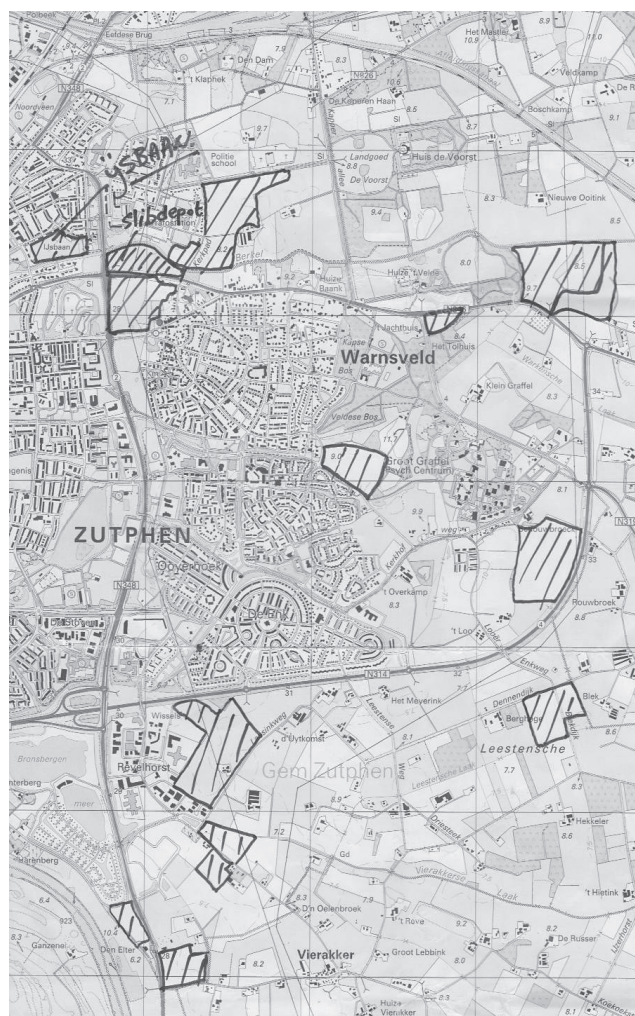
Frans Parmentier
parmenleijn@hetnet.nl

In het Jaarboek 2012 heeft u het verslag van de weidevogelbescherming rond Zutphen moeten missen. Wegens verblijf van de auteur in Nieuw Zeeland is het er toen niet van gekomen. In dit artikel krijgt u in het kort de resultaten uit 2013 én die van 2012 uit het buitengebied van Warnsveld en Zutphen en de Tichelbeekse Waarden gepresenteerd. Speciale aandacht is er voor de broedvogels op de IJssbaan en het nabij gelegen Slipdepot.

Werkgebied

Op de percelen rond Warnsveld en Zutphen (figuur 8.1) is de bescherming gedaan door de gebroeders Jos en Fons Roording en Warner Jan de Wilde. Had hun werkgebied in 2011 nog een omvang van 45 ha, vnl. maïs, in 2013 is het licht toegenomen tot 48 ha (6 ha grasland, 37 ha bouwland en 5 ha slijbdepot). Naast de IJssbaan van Zutphen, een heel interessant vochtig graslandje ingeklemd tussen de bebouwing van Zutphen en de Berkel, is in 2013 ook het langs de Berkel gelegen Slijbdepot meegenomen, waar verrassend veel legsels op bleken te liggen (figuur 8.1). In de Tichelbeekse Waarden en het binnendijksgebied bij de Hoveniersweg (figuur 8.2) heeft in 2012 en 2013 geen uitbreiding plaatsgevonden: 77 ha (74 ha grasland, 3 ha bouwland). Het veld-werk hier is eveneens gedaan door Warner Jan de Wilde (zuidelijk deel) en ondergetekende (middengebied en de percelen ten noorden van de spoorbrug en binnendijks bij de Hoveniersweg).

In tabel 8.1 staat de omvang sinds 2008 van weidevogelbescherming en het aantal vrijwilligers en boerenbedrijven die daar bij betrokken zijn. In 2012 en 2013 deden we de bescherming weer met vier personen op percelen die gebruikt werden door 21 agrarische bedrijven.

Figuur 8.1 De ligging van de percelen met weidevogelbescherming ten oosten van de IJssel.

Tabel 8.1. De omvang, het aantal vrijwilligers en bedrijven van de weidevogelbescherming rond Zutphen en Warnsveld sinds 2008

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Oppervlakte grasland	67	78	87	85	85	80
Oppervlakte bouwland	72	30	43	39	41	40
Oppervlakte overig land	0	0	2	0	0	5
Oppervlakte totaal	139	108	130	124	126	125
Bedrijven	20	22	28	26	23	21
Vrijwilligers	5	4	4	5	4	4

Figuur 8.2 De ligging van de percelen met weidevogelbescherming ten westen van de IJssel.

Tabel 8.2 de afgezochte oppervlakte (ha) en het aantal gevonden en uitgekomen legsels in het buitengebied Warnsveld en Zutphen-Zuid.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
grasland	0	4	12	10	10	6
bouwland	72	27	40	35	38	37
slibdepot	-	-	-	-	-	5
totaal	72	31	52	45	48	48

	Gevonden legsels						Uitgekomen legsels					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Scholekster	5	5	8	8	4	5	0	0	1	2	1	2
Kievit	67	60	59	85	57	70	9	23	30	21	38	45
Tureluur	0	0	1	2	1	4	0	0	1	0	1	4
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	3
totaal	72	65	68	95	62	83	9	23	32	23	40	54
uitkomstpercentage							14%	35%	51%	26%	66%	66%

Buitengebied Warnsveld en Zutphen-Zuid

In tabel 8.2 staan de cijfers over de omvang en resultaten van de bescherming sinds 2008 in het buitengebied van Warnsveld en Zutphen-Zuid (inclusief IJsbaan en Slibdepot). De weidevogelbescherming in de buitengebieden van Warnsveld en Zutphen vindt voornamelijk plaats op bouwland. Daarop liggen de meeste nesten. Ondanks hun naam hebben Kievit en Scholekster de voorkeur voor bouwland. Op de IJsbaan (2 ha) broeden ze wel op grasland. Omdat op de IJsbaan en het naastgelegen slibdepot (5 ha) voor de regio bijzondere aantallen legsels worden gevonden, geven we in tabel 8.3 een overzicht van de daar aangetroffen legsels.

Tabel 8.3. De op de IJsbaan en Slibdepot gevonden legsels.

	IJsbaan				Slibdepot
	2010	2011	2012	2013	2013
Scholekster	-	-	-	-	1
Kievit	8	11	14	11	15
Tureluur	1	2	1	-	3
Kleine Plevier	-	-	-	-	4

Figuur 8.3 Net uitgekomen pulletje van Kievit. Het linker ei is door pul van binnenuit aangepikt en staat op uitkomen (foto www.weidevogelbescherming.nl).

De legsels op het slibdepot zijn opgezocht om te voorkomen dat ze bij graafwerkzaamheden verloren zouden gaan. Gelukkig kon met de Gemeente Zutphen als opdrachtgever afgesproken worden dat er pas na het broedseizoen grondwerk zou plaatsvinden. Daardoor hebben de opmerkelijk veel weidevogels er redelijk ongestoord kunnen broeden. Bijzonder waren de broedgevallen van drie paar Kleine Plevieren. Drie van hun vier legsels zijn uitgekomen.

In het najaar van 2013 is het Slibdepot gevlakt en de overtollige grond afgevoerd. In het voorjaar van 2014 zal het worden ingezaaid. We zijn benieuwd of de Kleine Plevier en de andere vogels er dan nog van kunnen profiteren.

Op de IJsbaan nam in 2012 nog het aantal legsels van kievit toe tot 14. In 2013 (11 legsels) is waarschijnlijk een aantal van die broedparen naar het slibdepot verhuisd. Dat geldt ook voor de tureluurs, waarvan drie paren op het slibdepot zijn gaan broeden en één paar in het grasperceel tegenover het slibdepot.

De resultaten van de gevonden legsels

Was het aantal legsels van de Scholekster in 2011 tot 8 toegenomen, in 2012 en 2013 zette die groei niet door. Wel waren de resultaten minder bedroevend dan de afgelopen jaren. In 2013 zijn er twee legsels met succes uitgekomen.

De Kievit heeft in 2012 en 2013 het record aantal legsels van 2011 niet kunnen vasthouden. Wel zijn er door minder predatie uiteindelijk veel meer nesten uitgekomen (respectievelijk 38 en 45) dan in 2011 (21). Helaas zijn er in 2013 zes Kievitslegsels bij werkzaamheden op een maisperceel verloren gegaan. Dankzij vervolglegsels hebben deze broedparen toch nog met succes gebroed.

Op de IJsbaan en het Slibdepot is het veilig broeden! In 2012 zijn op de IJsbaan slechts twee van de veertien Kievitsnesten door predatie verloren gegaan, in 2013 op het Slibdepot maar één van de vijftien, waarschijnlijk door een vos. Het probleem op de IJsbaan met de kuikenroof door katten uit de woonwijk is door Fons en Jos Roording adequaat opgelost; in het voorjaar van 2012 hebben zij de ruimte onder het hek rond de IJsbaan met gaas dichtgemaakt. Hierdoor namen de ongewenste bezoeken van katten sterk af en zijn veel kuikens vliegvlug geworden.

Broedde er in 2012 nog één paar Tureluur met succes op de IJsbaan, in 2013 lieten ze daar verstek gaan. Gelukkig doken ze op de aan de andere kant van de Den Elterweg gelegen slipdepot weer op. Warner Jan constateerde er zelfs drie succesvolle paren. Bijzonder was ook de nestvondst van deze soort in het aan de overkant van het slibdepot gelegen grasland. Tijdens het maaien van het gras lag het er nog en is er ruim omheen gemaaid. Uiteindelijk zijn twee van de drie eieren uitgekomen. Was deze vestiging een uitstralingseffect van het Slibdepot of van de IJsbaan? In ieder geval in 2013 vier paar Tureluur in deze hoek!

Tichelbeekse Waarden en Hoveniersweg

Beheerafspraken

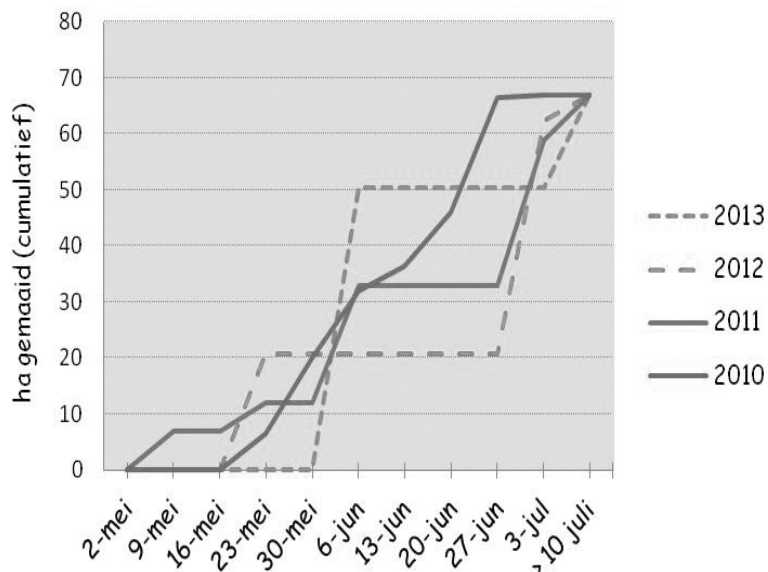
Net als in de voorgaande jaren heeft ook in 2012 en 2013 de Gemeente Zutphen de vwg Zutphen e.o. € 3.200,- ter beschikking gesteld voor vergoeding aan boeren voor het weidevogelbeheer in de Tichelbeekse Waarden. Het beheer op percelen met weidevogellegsels hield in dat bij maaien de nesten ontzien zouden worden en de keuze tussen het op weidevogelrijke percelen laten staan van een 'graseiland' van 2500 m², of het hele perceel pas na 15 juni maaien. In 2012 en 2013 hebben drie boeren een contract met een 'graseiland' afgesloten, een vierde koos er weer voor om drie (gruttorijke) percelen pas na 15 juni te maaien.

Perceelgebruik

In de Tichelbeekse Waarden is zowel in 2012 als in 2013 in twee perioden gemaaid (figuur 8.4). In 2012 de eerste drie percelen rond 21 mei, de rest op 4 ha na pas in de eerste dagen van juli door de vele regen in juni. Die restende 4 ha is pas begin augustus gemaaid. Dit speciaal om de twee Kwartelkoningen voldoende gelegenheid te geven hun eieren uit te broeden. Voor de weidevogels dus een heel gunstig maaiverloop.

In 2013 vond het maaien weliswaar ook in twee blokken plaats, maar dat had een andere oorzaak. Ondanks het extreem koude voorjaar werden de meeste percelen al begin juni gemaaid. Dat kwam door het hoge water van de IJssel waardoor de uiterwaarden inclusief de Tichelbeekse Waarde op 6 juni onderwater liep. Om toch nog wat gras te hebben, is toen 50 ha geoogst. Een 17 ha kon pas, na het opdrogen van de uiterwaarden, begin juli worden gemaaid.

oppervlakte gemaaid grasland

Figuur 8.4 Oppervlakte gemaaid grasland van begin mei tot half juli in de jaren 2010 t/m 2013.

Resultaten legsels

In tabel 8.4 staat een overzicht van de in 2007-2013 gevonden of gelokaliseerde legsels in de Tichelbeekse Waarden en de Hoveniersweg. Nam over de periode 2007-2011 het aantal legsels gestaag af, in 2012 en 2013 heeft die trend zich waarschijnlijk doorgezet. Waarschijnlijk, omdat de afname ook een deels veroorzaakt wordt doordat we in deze jaren minder intensief naar legsels hebben gezocht in de percelen die pas na half juni zijn gemaaid. Dit om de verstoring te beperken. Voor 2013 speelt ook nog mee dat de Tichelbeekse Waarden na 5 juni door het hoge water niet meer toegankelijk was en we dus geen late legsels van de zangvogels hebben kunnen waarnemen. Het gebied Hoveniersweg lijkt na de Grutto's en Tureluurs ook door de Kieviten en Scholeksters verlaten te zijn. Daar zijn in 2013 geen nesten meer van gevonden.

Verheugend is het dat de in 2011 ingezette trend is doorgezet dat er weer Grutto's in de Tichelbeekse Waarden zijn gaan broeden. In 2012 waren er tenminste vier broedparen, in 2013 maar liefst zes, mogelijk zelfs zeven. De pullen hebben zich in 2012 langdurig opgehouden in de ongemaaide percelen. Veel zijn er vliegvlug geworden. In 2013 waren de nesten net voor het maaien vanwege het hoge water uit en verbleven de pullen zich vooral op in de hoge delen van de Tichelbeekse Waarden die pas in juli zijn gemaaid.

Ik heb dan ook goede hoop dat de meeste het vroege maaien en het hoge water hebben overleefd. Het aantal Wulpen is vrij constant en schommelt rond de 2 a 3 paar in de Tichelbeekse waarden, terwijl er op Brummens grondgebied jaarlijks ook een nest met vier eieren wordt gevonden. Eén van de nesten in 2012 was bij het maaien nog aanwezig. De eieren van dit omheen gemaaide legsel zijn met succes uitgekomen. De twee in 2013 gevonden legsels waren net voor het maaien uit. Na het zakken van het water liepen er nog twee Wulpengezinnen rond in de niet gemaaide percelen; ook deze pullen zullen het hoge water hebben overleefd. De Tureluur heeft zijn dalende tendens helaas tot in 2013 voort gezet. Mogelijk dat door het minder intensief zoeken enkele broedgevallen over het hoofd zijn gezien. Heel bijzonder waren de roepende Kwartelkoningen eind mei 2012. Vaak zijn er drie of vier van deze Rode Lijst soort gelijktijdig gehoord. Spannend was het om in de avondschemering te luisteren naar de vogelgeluiden – er zongen o.a. Sprinkhaanzangers en Grasmussen in de meidoornstruiken – totdat je opgeschrikt werd door het krassende geluid van de Kwartelkoning uit het dichte gras, soms maar vijf meter van je vandaan.

Uiteindelijk bleven er op twee plaatsen roepende mannetjes achter. De boeren van deze percelen waren bereid tot begin augustus 2 ha gras te laten staan. Via Sovon kregen zij daar een extra vergoeding voor.

Patrijs en Fazant zijn wel waargenomen, zonder dat duidelijk werd waar ze broeden. De vrees bestaat dat hun nesten in 2013 zijn weggespoeld. Dat geldt ook voor menig Graspieper, Gele Kwikstaart of Rietgorzen. Tijdens de hoogwaterperiode waren die volop aan het broeden of hun niet vliegvlugge pullen aan het verzorgen. Zo is het enige gevonden nest van Rietgors verloren gegaan. Het is de natuur, moeten we maar denken.

Is het aantal gevonden legsels in 2012 en 2013 bescheiden, het percentage legsels dat met succes is uitgebroed is daarentegen wel hoog: respectievelijk 83 en 89 procent (tabel 8.5). Dat compenseert de lage uitkomst van elders binnen de gemeente enigszins: alle gebieden samen uitkomstpercentage van 51 (2012) en 62 (2013). In 2011 was dat nog 39 procent. Vooral de Grutto deed het goed. Dat belooft wat voor het komend broedseizoen!

Tabel 8.4 Het aantal gevonden/gelocaliseerde legsels in de Tichelbeekse Waarden en Hoveniersweg 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
oppervlakte	67	67	77	78	78	78	77
Scholekster	1	0	2	3	0	3	0
Kievit	36	15	8	1	5	2	0
Grutto	8	7	2	0	3	4	6
Tureluur	17	13	10	7	8	6	2
Wulp	3	1	2	3	0	2	2
Wilde Eend	0	1	3	0	1	0	0
Meerkoet	0	2	0	0	0	0	0
Kwartelkoning	0	1	1	0	0	2	0
Patrijs	0	0	2	2	1	0	0
Fazant	0	0	0	2	1	0	0
Gele Kwikstaart	9	9	5	6	4	1	0
Graspieper	5	4	3	4	7	1	1
Roodborstapuit	0	0	1	0	0	0	0
Rietgors	4	6	2	3	0	1	1
totaal	83	59	41	31	30	22	12

Tabel 8.5 resultaten van de gevonden/gelocaliseerde legsels in de Tichelbeekse Waarden en Hoveniersweg

	2012				2013			
	gevonden	uit	niet uit	onbekend	gevonden	uit	niet uit	onbekend
Kievit	2	2	0	0	0	0	0	0
Grutto	4	3	0	1	6	5	0	1
Tureluur	6	2	1	3	2	1	0	1
Scholekster	3	1	1	1	0	0	0	0
Wulp	2	2	0	0	2	2	0	0
Rietgors	1	0	0	1	1	0	1	0
Gele Kwikstaart	1	0	0	1	0	0	0	0
Graspieper	1	0	0	1	1	0	0	1
Kwartelkoning	2	0	0	2	0	0	0	0
totaal	22	10	2	10	12	8	1	3
percentage	-	83%	17%	-	-	89%	11%	-

Tot slot

Mijn dank gaat uit naar Warner Jan de Wilde voor zijn inspanningen om de legsels in het zuidelijke deel van de Tichelbeekse Waarden te lokaliseren, en naar Jos en Fons Roording voor het beschikbaar stellen van hun gegevens. Daarnaast ben ik de Gemeente Zutphen weer zeer erkentelijk voor het geld waarmee we de beheerafspraken met de gebruikers van haar gronden kunnen vergoeden en voor de acties om te voorkomen dat het Slibdepot in het broedseizoen zou worden afgegraven. En natuurlijk dank ik de boeren voor de medewerking om de weidevogels rond Zutphen en Warnsveld te beschermen. Met de inspanningen in de Tichelbeekse Waarden kunnen we blijven genieten van het laatste weidevogelbolwerk in de omgeving van Zutphen. Een gebied dat weliswaar geen grote aantallen weidevogels (meer) huisvest, maar wel broedgelegenheid biedt aan een vrijwel complete weidevogelgemeenschap met steeds schaarser worden soorten als Grutto, Wulp, Patrijs, Gele Kwikstaart en Kwartelkoning.

Figuur 8.5 Een Gruttotulp in het hoge gras op zoek naar malse insecten (foto www.weidevogelbescherming.nl).

9 Excursies 2013

Remke van Rijswijk
vwgzutphen@gmail.com

In 2013 heeft Johan Blanksma afscheid genomen van de excursiecommissie. Johan was één van de initiatiefnemers. Hij heeft jarenlang bijgedragen aan het bedenken van het excursieprogramma en het organiseren van excursies. Zijn plaats is overgenomen door Eveline Moria-Vinke. Hieronder een overzicht van de gehouden excursies, met dank aan de deelnemers die een verslagje hebben gemaakt.

23 februari Hackfort

Met 15 mensen, waaronder 2 nieuwe leden en 6 deelnemers aan de vogelcursus, rond Hackfort op zoek naar spechten. Grote Bonte Spechten, Boomklevers, 2 Buizerden, Winterkoning, Merel, Vink, Houtduif, Kool-, Pimpel- en Staartmees, Glanskop, Gaai, kleumende Kauwen, Grote Zilverreiger, Blauwe reiger, Wilde en Kuifeend, Dodaars, Aalscholver, Spreeuwen en Kramsvogels, een Grote Lijster, maar helaas geen Middelste of Kleine Bonte Specht. Te koud? – 5, snijdende oostenwind, af en toe en piezeltje sneeuw, af en toe een heel zwak zonnetje.

6 april Landgoed Het Bocheler

geen verslag

3 en 4 mei Big Day

Er deed maar één team mee, met deze Big Day. Toch het begin van een mooie traditie? Drie dames hebben het heel relaxed aangepakt en erg genoten. We begonnen op een Zutphens terras, hebben 's nachts gewoon thuis in bed geslapen, de volgende ochtend niet al te vroeg weer begonnen, picknick, ijsje bij de boer en aan het eind van de dag 71 soorten op de lijst. Volgend jaar weer! Wie gaat de uitdaging aan?

5 mei Korenburgerveen

geen verslag

15 mei

De uilenexcursie was op zich geslaagd. Er hadden zich drie mensen opgegeven, waarvan er één wegens ziekte moest afhaken. We hadden de pech dat het tweede en derde nest gepredeerd waren door een marter. Daar waren dus helaas geen jonge steenuilen. In totaal hebben we die dag elf steenuil-kasten bezocht en een torenvalkkast. In drie kasten hadden we geen jongen.

31 mei

Kwartelkoningen zoeken langs de IJssel tussen Bronckhorst en Zutphen (oostoever) onder leiding van Michiel van der Weide. Deelnemers: Maurits, Fons, Dineke, Florence, Ans, Remke.

Harde wind maakte het luisteren moeilijk. Op de heenweg over de dijk naar Bronckhorst zagen we twee keer een Patrijs. Op de terugweg begon de echte telling: een paar keer een insteekje in de uiterwaarden, goed luisteren en weer verder. Maurits kreeg het koud en haakte halverwege af, Ans en Fons gingen bij de nieuwe brug richting Leesten. Geen Kwartelkoning gehoord..... maar de volhouders werden toch beloond. Vanuit de Tichelbeekse-waarden klonk even later de roep van een Porseleinhoen. Aantal Kwartelkoningen: 0.

8 juni Naardermeer

Zeer geslaagde boottocht, helemaal volgeboekt (20 personen)

19 juni Gorsselse Hei

21.30 uur vertrokken bij de sluis in Eefde (fiets). Bij de ingang van de hei stonden de anderen te wachten. Met z'n zessen een rondje om de hei, Houtsnippen ja, Nachtzwaluw nee.

28 september-5 oktober Falsterbo

Zie voor een uitgebreid verslag met foto's onze website. Met dank aan Ed Grotenhuis.

13 oktober Zwarte meer

Alweer een boottochtje, dit keer naar het Vogel-eiland in het Zwarte Meer. Het weer zat niet mee, harde wind en regen. Ook liet de Zeearend zich niet zien. Toch was het de moeite waard, vooral door het bezoek aan het Vogeleiland. Een gebiedje waar bijna nooit iemand komt en waar alles gewoon mag groeien zoals het groeit.

16 november Veluwemeer, Elburg/Doornspijk/Nunspeet

Vertrek met 13 personen in 3 auto's om 9.00 uur vanaf het IJsselpaviljoen. Zeer grijs, mistig. Eerst naar kijkscherm bij Rietland Elburg: Baardmannetjes! En een Waterral liet zich horen, maar natuurlijk niet zien. Daarna naar Kijkhut Doornspijk/Sint Ludgeruskerk aan het Veluwemeer. En tot slot nog even naar de Kijkhut Polsmaten. Het scherm kijkt uit op eilandjes in het Veluwemeer en op een deels met riet omzoomde slikplaat. Wij zagen/hoorden: Grote Zilverreiger, Blauwe Reiger, Knobbelswaan, Roodborst, Baardmannetje, Torenavalk, Rietgors (man in winterkleed), Pimpelmees, Koolmees, Kolgans, Smient, Waterral, Staartmees, Nijlgans, Grauwe Gans, Spreeuw, Zwarte Kraai, Kokmeeuw, Aalscholver, Wilde Eend, Kleine Zwaan, Bergeend, Pijlstaart, Krakeend, Ringmus, Houtduif, Holenduif, Turkse Tortel, Ekster, Kauw, Merel, Goudplevier, Watersnip, IJsvogel, Kieviet, Buizerd, Dodaars, Brilduiker, Kuifeend, Fuut, Sperwer, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Witgat en een Blauwe Kiekendief (gezien door Eveline, bij het wegrijden). Tegen 1 uur gingen we pas weer richting Zutphen, waar we om 14 uur aankwamen. En niet eens tijd voor een horecastop gehad...

15 december Atlasbloktelling

Onze Vogelwerkgroep doet als groep met één blok mee aan de atlastelling, en wel het blok 33-35, ongeveer tussen Klarenbeek en Empe. (Andere blokken worden door individuele leden geteld). Op 15 december verzamelden we voor de eerste winter-telling bij Steven de Bie. Steven had gezorgd voor kaartmateriaal, koffie en koek. Na een korte uitleg

gingen we in kleine groepjes op pad om elk een tweetal kilometerhokken te tellen. Er waren verrassend weinig vogels, maar het was erg interessant om met deze manier van tellen kennis te maken én om nieuwe stukken van het werkgebied van de VWG te ontdekken. Met een ontheffing op zak konden we ook over de pas 'herstelde' Empese en Tondense Hei. Als de werkzaamheden zijn afgerond kan iedereen daar weer wandelen over de paden. Een gebied om regelmatig een kijkje te nemen om te zien hoe de natuur zich daar gaat ontwikkelen na de enorme ingrepen.

Het programma voor 2014 is al klaar. Stuur tips, suggesties en wensen naar een van de leden van de excursiecommissie:

Adri Mulder
adri.mulder@planet.nl

Ans Houweling
anshouweling@gmail.com

Eveline Moria-Vinke
eveline.moria@gmail.com

Remke van Rijswijk
vwgzutphen@gmail.com

Figuur 9.1 IJsvogel (foto Jeroen Kuipers).

10 Bestuursverslag 2013

Remke van Rijswijk
vwgzutphen@gmail.com

De Vogelwerkgroep is een vereniging met als doelstellingen het bevorderen van kennis van vogels in en rond Zutphen en het beschermen van vogels. In dit jaarboek is te lezen hoe in 2013 aan de doelstellingen van de vereniging is gewerkt. In dit bestuursverslag een korte terugblik op de inzet van het bestuur in 2013.

Bestuur

Ook dit jaar is de vereniging voorzitterloos gebleven. Het bestuur bestaat uit Frans Parmentier, penningmeester, Remke van Rijswijk, secretaris en de algemene leden Steven de Bie, Hans Grotenhuis (waarnemend voorzitter), Michel Klemann, Jeroen Philippona en Joost Meilof. Joost Meilof is in 2013 toetreden als algemeen bestuurslid. Hij zit ook in de Uilenwerkgroep de Oelenwappers. Michiel van der Weide zit officieel niet meer in het bestuur, maar hij woont nog wel de bestuursvergaderingen bij en hij zorgt voor de totstandkoming van dit jaarboek.

Contacten met de leden

Aan het eind van 2013 telde de Vogelwerkgroep 96 leden, 27 meer dan het jaar ervoor. De aanwas van nieuwe leden komt vooral doordat de deelnemers aan de vogelcursus automatisch lid zijn gemaakt. Hopelijk bevalt het ze goed en blijven ze ook de komende jaren lid.

Er zijn in 2013 2 ledenbijeenkomsten geweest. Tijdens de voorjaarsbijeenkomst in maart was er een lezing over Nijlganzen door Frank Majoor. Kees de Pater hield op de najaarsbijeenkomst eind oktober een presentatie over zijn reis met kunstenaar Erik van Ommen naar Mauritanië.

Er is dit jaar twee keer een papieren nieuwsbrief verschenen, in februari en in september. Daarnaast krijgen leden van de Vogelwerkgroep één maal per jaar het jaarboek in de brievenbus. Andere communicatie gaat vooral via internet: de e-mailnieuws-groep zutphen_vogelnet@yahoo.com of de website www.vwg-zutphen.nl. Sinds 2013 zit de VWG ook op Facebook.

Excursies

De excursiecommissie bestaande uit Eveline Moria-Vinke, Ans Houweling, Adri Mulder en Remke van Rijswijk heeft ook dit jaar weer een afwisselend programma samengesteld met bijna maandelijks een excursie. De bestemming was meestal een gebied in de buurt van Zutphen, een enkele keer gingen we verder weg (Zwarte Meer, Naardermeer, Veluwemeer, Falsterbo). De excursies werden goed bezocht en er werd veel van elkaar geleerd. De deelname aan de eerste Zutphense Big Day viel wat tegen, er deed slechts 1 team van 3 personen mee.

Vogelcursus voor beginners

Van februari tot en met juni was er een vogelcursus voor beginners, georganiseerd door Adri Mulder. Ans Houweling, Wim Bosma, Eveline Moria en Remke van Rijswijk maakten deel uit van het cursusteam. Doel van de cursus was de kennis van herkennen van vogels te vergroten. De cursisten bestond uit 7 theorielessen in De Kaardebol en 7 excursies in de buurt van Zutphen. Een weekend Schiermonnikoog was ook onderdeel van de cursus. Met 24 deelnemers zat de cursus meer dan vol.

Bescherming soorten

De weidevogelwerkgroep (Frans Parmentier) heeft zich ingezet voor de bescherming van weidevogels, met name in de Tichelbeekse Waarden.

De uilenwerkgroep heeft zich naast het controleren van nestkasten en ringen van jongen ook beziggehouden met compenserende maatregelen voor Steenuilen in Cortenoever en de Voorsterklei.

Door diverse mensen is meegewerkt aan tellingen. De hierdoor opgedane kennis kan gebruikt worden voor een betere bescherming van vogels in en rond Zutphen. Een aantal leden van onze vogelwerkgroep heeft meegedaan met het inventariseren van broedvogels op en rond Hackfort. Eind 2013 zijn we begonnen met de tellingen voor de nieuwe Vogelatlas. En verder zijn er o.a. winter-, stads- en watervogels geteld.

Overleg met de gemeente en ruimtelijke ordening

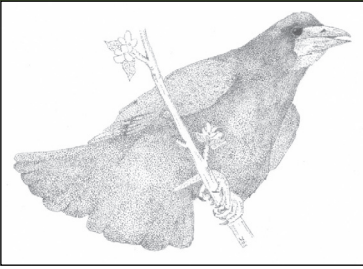
Leden van de Vogelwerkgroep hebben zich ook dit jaar weer intensief beziggehouden met allerlei beleidszaken op het gebied van ruimtelijke ordening, groenbeheer, etc. De Vogelwerkgroep probeert steeds te wijzen op het belang van een goed beleid voor natuur in het algemeen en vogels in het bijzonder. In 2013 waren onderwerpen van gesprek met de gemeente onder andere de uitbreiding van de sluizen bij Eefde, broedende ganzen in de stad, het maaibeleid, jacht op de Mars, windmolens en mogelijkheden voor tijdelijke natuur op braakliggende terreinen.

Bedankt!

Het bestuur wil iedereen zeer bedanken voor zijn of haar inzet en hoopt ook in 2014 weer op jullie te kunnen rekenen. Vergeet niet je waarnemingen door te geven via www.waarneming.nl. En denk je ergens een goede voorzitter waar te nemen, geef dit dan door aan het bestuur!

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

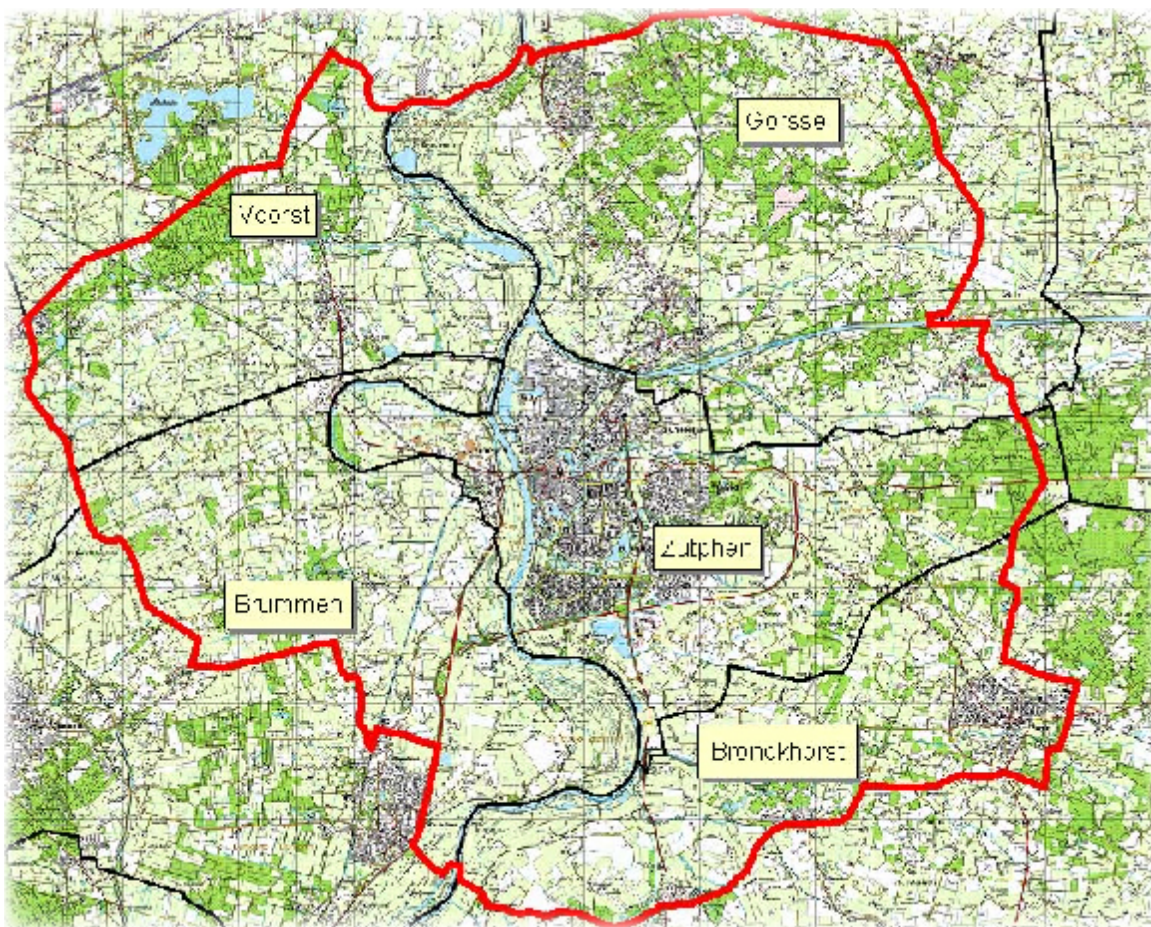

Vogels in Zutphen en omgeving 2013 in een uitgave van Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving.

Deze vereniging is in april 2005 opgericht en heeft tot doel het bevorderen van de kennis van vogels zoals die in de vrije natuur voorkomen en het beschermen van die vogels en de omgeving waarin zij leven. Dat willen wij bereiken door onderzoek, beleidsadviesing, voorlichting en educatie.

Meer weten?

Bezoek onze website: www.vwg-zutphen.nl

Werkgebied van Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving